

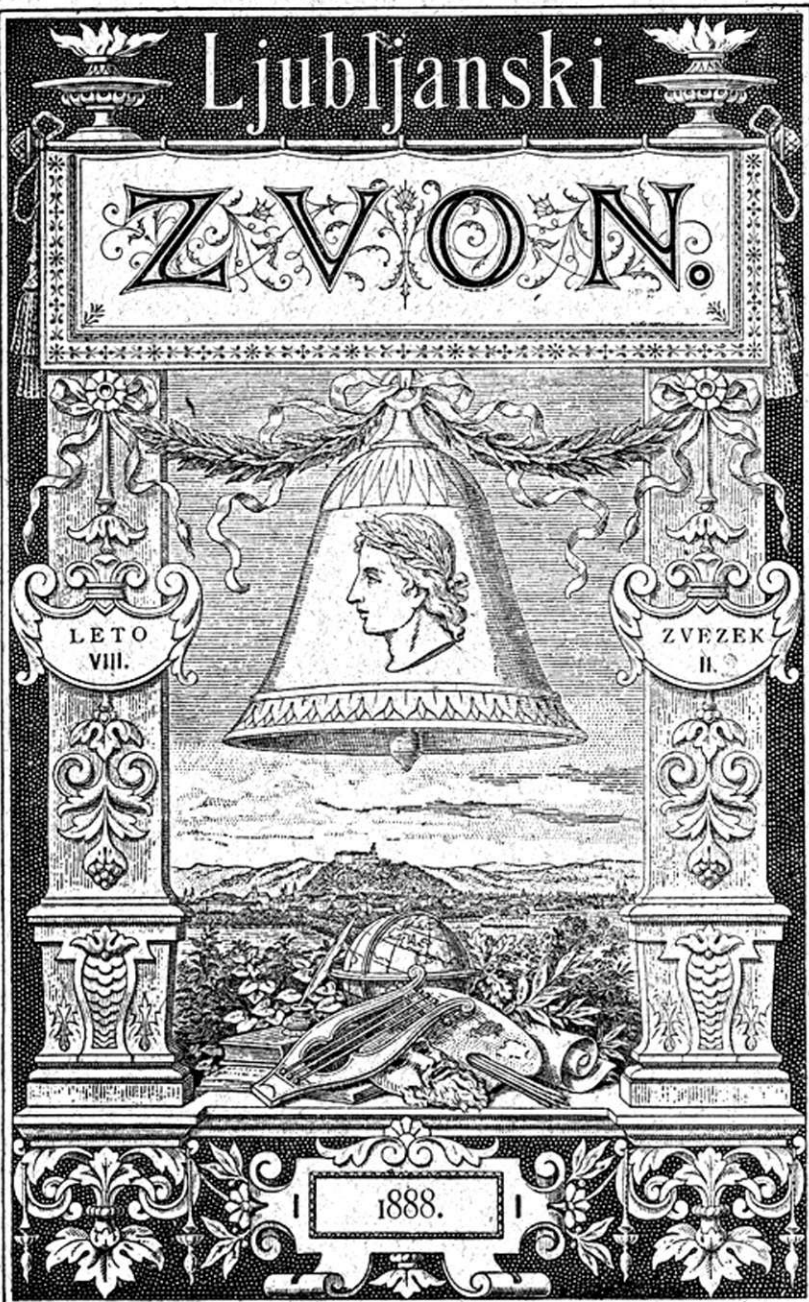
Ljubljanski

ZVON.

LETO
VIII.

ZVEZEK
II.

1888.

Vsebina 2. zvezka:

1. Zorislav: <i>Vihing</i>	65
2. Josip Starè: <i>Vanda</i> . Povest. (Dalje)	66
3. K. Pirc: <i>Iz Bremna v New-York</i> . (Konec)	76
4. Janez Trdina: <i>Bajke in povesti o Gorjancih</i> . 39. Razodetje.	82
5. Ivan Vrhovec: <i>Iz domače zgodovine</i> . II.	87
6. Evgen Lah: <i>Ljubljana v ljudopisnem oziru</i> . (Dalje)	93
7. A. Fekonja: <i>Vila Slovinska</i> . (Dalje)	100
8. Y.: <i>Misli</i>	105
9. Dr. Karl vitez Bleiweis-Trsteniški: <i>Kaj imenujemo bolezen uma?</i> (Dalje)	106
10. J. Kersnik in J. Rahnè: <i>Nova železnica</i> . Humoreska.	110
11. Književna poročila:	118
<p>V. Oblak: <i>II. Osebine današnjega statistskega narječja</i>. Napisao R. Strohal, 8°, 42, 1887. — <i>III. Srovnitelj- naja morfologija slavjanskih jezikov</i>. Sočinenije Franca Miklošiča, prevedel Nikolaj Šljakov pod redakcijej Ro- mana Brandta. <i>Vipusk II. Jaziki slovenskij, bolgarskij i serbskij</i>; 8°, str. 165—340.</p>	
12. Listek: <i>Bibliografija slovenska</i> . — <i>Novi grobovi</i> . — <i>Dr. Gre- gor Krek</i> . — <i>Gunduličeva tristoletnica</i> . — <i>Dramatično dru- štvo</i> . — <i>Popotnikov koledar za slovenske učitelje</i> . — <i>Deželni muzej »Rudolfinum«</i> . — <i>Podpiralna zaloga slovenskih vse- učilišnikov v Gradcu</i> . — <i>Poziv »Pedagoškega društva«</i> . — † <i>Monsignor Andrej Einspieler</i> .	122

Listnica. Č. g. L. R. v. na Sv. G. Nauke in poučila vnaprejemo radi od vsakega, samo to prosimo, pošiljate nam jih odslej v zaprtih in frankovanih listih. Kreganemu biti in za to še poštarino plačevati, to ni nikomur ljubó. Sicer se pa Vaša graja opira na napačne premise. Dotičnega članka niste prav umeli! — Mnogo gg. naročnikov naroča naš list po raznih knjigarnah, ki zahtevajo od nas po 20—25° popusta, tako da jim moramo list oddajati v svojo škodo; naročnino pa prejemamo od njih šele čez več mesecev, ako jo sploh kedaj prejmemo! Castnih izjem je kaj malo. Vse take gospode naročnike prosimo, naj si blagoizvolijo list naš naravnost naročiti. — Sl. knjigarna Fr. Z. v Z. Naročila Vašega ne moremo zvršiti, dokler ne poravnate svojega računa z dné 12. febr. 1885. — Vse gg. sotrudnike, ki so nam zadnje tedne poslali spise svoje v pregled, a niso prejeli še nobenega odgovora, prosimo prijazno, naj nekoliko potrpe. Odgovorimo o priliki vsem, nekaterim v listnici, nekaterim v posebnih pismih.

Ljubljanski ZVON

Leposloven in znanstven list.

Štev. 2.

V Ljubljani 1. februvarja 1888.

Leto VIII.

Vihing.

Iz nočne temôte poraja se dan
In zôra osvitlja prostrano raván.

Osvitlja sneženih Karpatov vrhé,
Osvitlja razsežno moravsko poljé.

Ob ôknu nitranski škof Vihing sloní
In tihoma v sebi také govori:

»Prekrasna ta zemlja je, večni Gospod,
A mnôgo krasnejši nje vérni je rod!

V pritlikavih kočah oskrómno živéč,
Pred Tábo se klanja, vdan Te, čestèč.

Čestèč Te, a — v gólku slovenskem
To v dušo me peče, to v srce hudó!

Res pravo, a napačno zánas le pot,
Pokazal je ljudstvu ta grški Metod.

Odslej pa tako jih ne bo več učil,
In Nemca Slovenec bo nemški slavil!

Saj Vihing živi še, veleva nam Rim,
Umolkné Metod naj, slovensčina ž njim!

Sovrašstvo mu v srci vskipí in zavist
In sédè za mizo, napiše mi list:

»Naš oče presveti, vest žalostno čuj,
Svoj ljud pomiluj in Metoda kaznuj!

Besedo je Ivanu papežu dal,
Da mašo v latinskem jeziku bo bral.

A dane besede mu malo je mar,
Slovenski vrší nekrvavi še dar.

Slovenski mašuje, slovenski učí,
,Filioque' izpušča in ljudstvo gubí.

Zatorej, naš oče, vest žalostno čuj,
Svoj ljud pomiluj in Metoda kaznuj!»

Ko papež je Štefan bral pismo le-tó,
Iskrilo od jeze se mu je okó.

Poslance je svoje do sebe pozval
Ter v širno Moravo jih h kralju poslal:

»Mogočni kralj Svetopolk, pazno mi glej,
Da tega Metod ne vrší več odslej!»

Na Velegrad pelje kralj Svetopolk slé
In v cerkvi tam rakev jim tèmno odprè:

»Prepózno! — Tu glejte, v naročji mirá
Dobrotnik slovenskega spava rodú.

Bog spasil ga je, da za to, kar učil,
Ne bo se mu božji namestnik grozil!

* * *

Pepel je že Vihing, umolknil Metod,
Izginil s svetá, žal, ni Vihingov rod!

Klevet pa njegovih ne čuje nikdó,
Ne čuje jih národ, ne čuje nebó!

Zorislav.

Vanda.

Povest.

Spisal Josip Starè.

II.

Takrat je v Ljubljani že več let živel poljski izgnanec Tadija Sieminski. Nastanil se je bil v hiši ob »Zvezdi«, da mu je bilo krajši čas, in da ni imel daleč ni na sprehod, ni v kazinsko kavarno, kamor je vsak dan po večkrat zahajal, da je čital novine ali pa se ménil s tujimi vojaškimi častniki. Posebnega ni bilo ničesar na njem; z domačimi ljudmi ni imel znanja, celó ogibal se jih je, le s pokojnim Glovackim sta si bila dobra prijatelja. Sploh se je malokdo zmenil zanj. Tem bolj so se ljudje zanimali za njegovo ženo, ki je bila kakih dvajset let mlajša od njega. Bila je, kakor je trdila ljubljanska gospóda, prava »grška lepota«, srednje vitke postave, bledga, ozkega lica, ravnega nosa in gostih temnih las, ki jih je zadaj imela po grški v debel vozec zvezane. Črne njene oči so se bliskale, da nisi mogel zreti v nje, in vendar so znale človeka tako čudno milo pogledati, da se najrajši ne bi več odvrnil od njih. Kakor ona sama, tako je tudi njeno ime Smaragda v naših krajih bilo neobično. Ljudje so marsikaj govorili, pravega pa nihče ni povedal. Le to je bilo res, da se je porodila v Carigradu, da je bila grške vere in da je njen stari oče bil grški škof, ki je pozneje živel pregnanec v Gradci. To ni bilo neverjetno, kajti vsako leto o velikonočnem času je k Sieminskim prišel grški duhovnik z dolgo sivo brado in potem so vsi skupaj za nekoliko dnij izginili iz Ljubljane. Dobili so namreč dovoljenje, da so hodili v Trst opravljat velikonočno pobožnost. Več o tej skrivnostni gospódi nihče ni mogel uganiti. Rajnki Glovacki je že védel, kdo so bili, ali stari poštenjak je znal molčati, pa niti ženi svoji ni razodel niti najmanjše stvarce ne. Pa kaj bi pravil, saj navadni ljudje niso razumevali, kaj je politična pregreha.

Še menj, nego mož njen, zahajala je Smaragda med ljudi, in večkrat se po cele tedne ni ganila z dómá. Najrajši je bivala v sobi svoji,

ki je bila opravljena, kakor ni bila bržkone nobena druga v Ljubljani. V enem kotu je bil vedno odprt klavir, obrnen proti sredi sobe; v drugem kotu je povprek stala s pisano turško tkanino preoblečena zofa, pred njo nizka turška mizica, pa druga zofa brez naslonila, da si z vsake strani mogel sesti nánjo. Mehki naslanjači in mali okrogli stolčki so bili razpostavljeni po vsi sobi, a pred njimi si videl na ličnih mizicah raznovrstnega drobiža, malih spominov iz daljnih krajev in srečnih ur. Bilo je stvarij, ki so te silile na smeh in zopet drugih, ki so bile velike umetnijske vrednosti, in pa takšnih, ki so človeka zanimalo zgolj po tuji obliki svoji. Mizice so bile vse pogrnene z umetno vezanimi prti, a po zofah in naslanjačih so ležale mehke svilnate blazine. Tu pa tam so v pletenih koških bili celi skupki vedno zelenih rastlin, od katerih so nekatere daleč od sebe molele široka peresa svoja, a med njimi je na posebnem stojalu bila za tanko verižico priklenena papiga, ki je takoj zakrožila naučeni svoj »dober dan«, brž ko je kdo stopil na vrata. Po stenah so visele slike in sličice, a vmes še kaka druga vredna stvar. Težka svilnata zagrinjala zadrževala so presvetle solnčne žarke, da je v sobi bilo po dnevi prijetno mračno, med tem ko je zvečer s srede stropa viseča ampola čarobno razprostirala rožasto-rudečo svetlobo.

Tu je bivala Smaragda po cele dneve. Navadno je na sebi imela modri grški jopič z zlatim robom in širokimi rokavi, da so se videle bele njene lakti. Malo je posedela v naslanjači ter čitala iz kake lepe knjige, malo je gledala čez okno ter zrla v tuji svet; časih je tudi zasmodila cigareto ter budna sanjala, kdo vé, o čem. Najmilejša zabava pa ji je bil klavir. Ni ga bilo v Ljubljani umetnika, ki bi bil znal tako spretno premikati prste svoje po koščenih tipkah, kakor lepa Smaragda; pa je vendar nihče ni mogel pregovoriti, da bi kdaj igrala v drugi hiši ali celó v javnem koncertu. Predno je sedla h klavirju, zaprla je vselej okna, potem pa se je z umom in srcem zamislila v umetnost svojo, in večkrat ni odjenjala, dokler je ni kdo drugi premotil. Igrala je od klasikov najrajši poljskega umetnika Chopinskega ali Chopina, kajti rekla je, da bi bila presrečna, ko bi le jednega skladatelja do dobrega umela, nikar več njih. In dobro je sodila. Zato pa je poslušalca takoj začarala, kakor hitro je začela prebirati po jasno donečem glasovirji. Za gospodinjstvo male svoje domačnosti se Smaragda prav nič ni brigala, ampak vso to skrb prepustila je materi svoji, ki je stalno bivala pri nji, odkar ji je mož umrl.

Bilo je tisto nedeljo popoldne, ko je doktor Maček pri Glovacovih bil na obedu. Smaragda je bila sama doma in zopet je vsa za-

mišljena prebirala po klavirji. Kar zakroži papiga svoj »dober dan«. V sobo stopi Vanda in takoj na vratih se oglasi:

»Bog te sprimi, Smaragda!«

»O, Vanda! zdrava mi bila!« odvrne ji umetnica, poskoči od klavirja in veselo smehljaje stisne tovarišici obe roki. Na to uprè črne svoje oči v njene, goreče jo poljubi, in zopet zrè v njo, kakor da bi ji hotela pogledati na dno duše. Držé jo še zmeraj za obe roki jo naposled sočutno vpraša:

»Duša moja! Kaj ti je?«

»Meni?« sili se Vanda in jo debelo pogleda, »res ne vem, kaj da misliš s tem vprašanjem?«

»Vanda!« zavrne ji Smaragda z raztegnenim glasom, »tega jaz nisem zaslužila.«

»Jaz te ne umejem«, reče Vanda plašno, a videlo se ji je, kako je v zadregi.

»O, dobro me umeješ, kakor jaz tebe umejem,« odgovorí ji prijateljica malo razžaljena, ali takoj se zopet ljubko nasmehlja, izpusti njene roki in pravi:

»Daj, odlóži pa sedi k meni, da se zopet prav od srca kaj pomeniva.«

Vanda si sname klobuk, odloži plašček in ko je sedla na zofo, slekla si je počasi tudi rokavice ter jih položila prédse na turško mizico. Smaragda je sedla poleg nje na zofo in igráje se z dragocenim mahaljcem povzame prva besedo:

»Kaj pa mama, ali je zdrava?«

Namesto odgovora jame Vanda ihteti, vzame robec iz žepa ter si briše solzne oči.

»Za Boga milega, kaj se je zgodilo?« vpraša Smaragda vsa prestrašena.

»O draga moja! Ti ne veš, kako sem nesrečna!« začne Vanda najprej jecljaje, potem pa mirno tožiti, »zopet sem hudo razjezila dobro mater svojo, ki jo tolikanj ljubim, in vendar ne morem drugače ravnati. Saj sem ti že pravila, kako ji je tisti plitki Maček k srcu prirasel. Čisto zaslepel jo je in jaz bi imela biti žrtva te njene kratkovidnosti. To je grozno. Danes je bil pri nas na obedu, a bolj ko se mi je dobrikal, bolj sem ga odbijala. Ne moreš si misliti, koliko sva obe trpeli; mati zastran mene, jaz zavolj njega. Le on se je dobro počutil, kajti nečimerni gizdalin si celo upornost mojo razlaga sebi v korist. A po obedu? On je zadovoljen odšel, mati se je srdita

zaprla v svojo sobo, jaz pa sem pribežala k tebi, da ti potožim težave srca svojega.«

Roke križem drže je Vanda žalostno pobesila oči ter se globoko zamislila.

»Nikar se ne trapi!« tolaži jo Smaragda, »kdo bi si to stvar tolikanj k srcu gnal. Saj mama še ni rekla zadnje besede, a naposled boš vendar le ti odločila. Mogoče je tudi, da mama še sama sprevidi, da ta človek ni za te in da sploh ni to, kar ona misli, da je.«

»Mogoče«, odvrne Vanda in migne z ramami, ali jaz tega ne verjamem.«

»Zakaj ne?«

»Zato ker poznam mater svojo.«

»E, kaj to; mati je le mati, in če na svetu koga ljubi, ljubi dete svoje.«

»O ljubi me, ljubi; ali me ne umeje. To je moje največje trpljenje, da mati moja, ki bi mi vendar imela biti najbliža, da ona nima prav nič razuma za moje nazore, za moje idejale! Malo poznam moških, in tudi premlada sem, da bi mogla prav soditi, toda prepričana sem, da za človeka, kakeršen je doktor Maček, ne bom nikdar imela drugega čutja, nego zaničevanje. Rajši se takoj zaprem v samostan, nego da bi kdaj s takim možem stopila pred oltar.«

Smaragdi se zadovoljno zasvetijo oči, bistro pogleda deklico kraj sebe in ji dela srce.

»Vanda, zdaj si mi všeč! Tako govori junakinja, a ta ogenj le še bolj povzdiguje lepoto mladega tvojega obrazka.«

»Smaragda, nikar me ne draži!«

»Kaj bi te dražila,« zavrne ji Smaragda in se ljubko nasmehlja »le potrpi, prišel bo sokol, ki bo vreden sokolice svoje, a tedaj bova drugače govorili.«

»Naj le pride, ali plemenit mora biti, kakor je bil rajnki oče moj. Toda v Ljubljani ga ni več takšnega moža! Vse se mi nekako zdi, kakor da slovenski národ ni še »zrel«. Moj oče s svojimi nazori se je najmenj za petdeset let prezgodaj naselil med Slovenci. Saj je to naposled sam sprevidel, pa je skušal v otroke presaditi ideje svoje ter jih tako ohraniti za boljšo prihodnost. Ali niti to mu ni bilo sojeno. Jediní Kazimir ga je nekoliko umel, pa tudi on je umrl v prvem cvetu mladega življenja svojega.«

»A ti,« zavrača jo Smaragda, »ali ti mar nisi prava podoba svojega očeta? Ne morem si misliti deteta, ki bi bilo po vsem svojem bitji bolj podobno roditelju svojemu, kakor si ti.«

»E, kaj jaz! Jaz sem ženska, ki je odvisna od toliko in toliko slučajev; in ko bi tudi imeja največjo samostalnost, v takšnih stvareh odločujejo vendar le moški.«

»V tem se jako motiš. Le kdor površno sodi v razvoji človeštva, bo ti pritrtil; kdor je pa bolj natanko prebiral zgodovino narodov, bode ti znal povedati kolikokrat so ravno žene rešile usodo ljudstva svojega. Kakor je žena potrebna v domačem rodbinskem življenji, tako je imenitna v razvoji vsega naroda, ki ni družega, nego velika rodbina. Saj veš kako zopern in jednostransk je star samec; in prav tako bi bilo z narodom, ki bi se ponašal z vrlimi zavednimi možmi, a ne bi imel rodoljubnih žen. Razložek je le ta, da v javnem življenji delovanje moža bolj vidimo, nego óno žene.«

»To je vse res, ali jaz si le ne morem misliti, kako bi v sedanjih žalostnih razmerah Slovenka mogla biti žena po tem vzoru. Saj vidim, kaka strašna duševna suša je okoli mene, a drugod tudi ne bo mnogo bolje. Žena more najprej imeti podporo v moži, če tega ni potem ona ničesar ne more.«

»Tudi to je res; ali kjer ni dobrih žen, ni dobrih mož. Žena mora moža vzpodbujati, ona ga mora utrjevati v njegovih idejilih; a mati mora vsa plemenita čustva zasajati v nežna srca svojih otrok. Vidiš Vanda, to je polje prihodnjega delovanja tvojega.«

»Mojega?« vpraša Vanda z zategnim glasom in se bridko nasmeje.

»Prav tvojega,« poudarja Smaragda. Prišel bo nov čas, in treba bo novih ljudi, kakeršni se morajo še le odgajati.«

»Draga moja! Mene tedaj ne bo več. Huda usoda nas preganja, kakor da je uklet naš rod. Moj oče je bežal pred njo daleč, daleč na zemljo slovensko, ali nesreči svoji ni ušel. Kar je začel, vse mu je izpodletelo. Niti v zakonu ni našel tiste sreče, po kateri je tolikanj hrepenelo ljubezni polno srce njegovo. Umril je brez nade, da bi kdaj od njegovih otrok kdo mogel biti srečnejši od njega. Vse mi kaže, da bom morala preživeti tudi zadnjega brata svojega in da mi je usoda le za to dala večje telesne moči, da bom do zadnje kaplje izpraznila kupo trpljenja našega.«

»Vanda, Vanda! Kakšna si mi danes! Deklica v najlepšem cvetu, ki bi morala biti polna sladkih nad, pa tako obupava! Vanda, tebi treba leka in sicer brez odloga. Če ni drugače, pojdi za kak čas iz Ljubljane, med druge ljudi, da se malo zmotiš in razveseliš.«

V tem so se začuli na stopnicah moški koraki in živahen pogovor. Zvonček na hodniku zazvončka, in Sieminski odprè vrata ter

veli nekomu, da naj vstopi. Mlad častnik v beli suknji se pokaže na pragu in se globoko nakloni. Sieminski vstopi za njim, pozdravi gospo in tovarišico njeno ter ji seznanj z novim svojim prijateljem rekoč:

»Gospod nadporočnik Bronislav Borovski, naš rojak; — moja soproga; gospodična Vanda Glovackova.«

Borovski poljubi gospé roko in reče spodobno nekoliko uljudnih besed. Ko je sedel v naslanjač, ki mu ga je ponudil Sieminski, obrne se k Vandí in jo vpraša:

»Dovolite, gospodična, odkod lepo Vaše poljsko ime, ali ste Vi tudi Poljakinja?«

Vandi je bilo čudno pri srci. Poleg nje je sedel mož, ki se je po zunanjih svojih lastnostih ujema z vzorom domišljije njene. Na krepkem možkem tem telesi je stala lepa glava, kakeršno poljski umetniki radi slikajo izvoljenim junakom svojim. V podolgastem obrazu je bilo dvoje rjavih očij, ki so ob enem pričale o blagem srci in plemeniti duši. Pod črnimi lasmi je bilo ravno čelo. Prijeten je bil njegov glas, prijetno je bilo gosposko njegovo kretanje, a kadar je ponosno povzdignil glavo, videl si le vojščaka junaka. Vanda je v prvi hip bila nekoliko v zadregi; čutila je, kako jo prehaja rudečica, ali hitro se ohrabri in pravi:

»Moj oče je pač bil Poljak, jaz pa sem Slovenka; toda ko bi po mojih žilah ne tekla poljska kri, ne vem, kakšen bi bil slovenski ponos moj.«

Borovski jo bistro pogleda, uganil je, da to ni navadna deklica, in jel se je čim dalje bolj zanimati za njo. Odrvne ji torej:

»Oprostite, gospodična, Vaš odgovor mi ni povse jasen?«

»Gospod nadporočnik, Vi menda še niste dolgo v Ljubljani?«

»Prišel sem prošli teden s polkom svojim; prej me še nikdar ni bilo tu.«

»Če boste delj časa tu, jasno Vam bo marsikaj, na kar zdaj niti ne mislite ne.«

»Verjamem; ali skazali bi mi veliko čast, gospodična, če bi me hoteli pripraviti ter mi že danes nekoliko razložiti tukajšnje razmere.«

Smaragda se nasmehlja in mu seže v besedo:

»Gospod nadporočnik, Vi bi želeli pogovor napeljati na stvar, katero sva z gospodično ravnokar obširno obravnavali.«

»Prijatelj!« oglasi se Sieminski, »to so ti stare tožbe in stare nadloge, ki jih le predobro poznamo iz domovine svoje Poljske. Le

pomisli, kakšno preteklost smo imeli mi, a kakšno so mogli imeti Slovenci, katerih zgodovina skoraj niti ne omenja; zdaj pa sklepaj iz naše sedanosti na njihovo, in gotovo pogodiš pravo. Prej bi utegnil predobro soditi nego preslabo.«

Tako so se dalje menili o národnih razmerah poljskih in slovenskih, primerjaje jedne z drugimi. Smaragda je poudarjala lepo slovensko petje, kako da je melodično in kako človeka spominja, da ni več daleč od laške meje. Govorili so na to o umetnosti sploh, o njenem pomenu za kulturni razvoj vsacega národa in kako da umetnost Poljake povzdiguje v žalostnem sedanjem stanju njihovem. Menili so se, koliko poljskih umetnikov mora na tujem iskati zavetja in kako je slavni Chopinski celo imenu svojemu dal francosko obliko Chopin. Pri tem imeni se je Smaragda tako razvnela, da je kar sama govorila. Vsi so zvesto poslušali, a ko je bila pri kraji, prosi jo Borovski, da bi jim na klavirji zaigrala kakšno Chopinovo skladbo. Hitro se oglasi tudi Vanda in se pridruži nadporočnikovim prošnji.

Smaragda sede k klavirju in jame prebirati po koščeni tipkah. Takoj prvi udarci so Ti pričali, da imaš pred seboj redko umetnico. Človek ni vedel ali bi se bolj čudil njeni izurjenosti, ali njenemu razumevanju divne »nokturne«, ki je poslušalca tako očarala, da mu je srce kar utripalo od nekega nadzemeljskega blaženstva. Zdaj se ti je zdelo, da čuješ sladko šepetanje ljubezni, zdaj so ti krepki glasovi oznanjali neko razburjenost in strast, ki se je kmalu zopet polegla, in tanki glasovi spominjali so te krasne deve, ki nedolžna plete vence in prepeva mlado srečo svojo. Nihče se ni ganil, nihče ni zinil besedice, ali vsakemu si mogel videti, kako mu čarobna glasba potresa dušo. Smaragdino blede lice je kar gorelo od umetniškega navdušenja, a črne njene oči so se žarile, kakor da bi metale iskre. Tudi Vandi je igranje globoko sezalo v srce. Zdaj pa zdaj zabliskale so se ji oči, in vselej so se ujele z Borovskim, ki je neprenehoma strmel v njo kakor da bi ga bila uklela kaka tajna moč. Še jedenkrat je v dolgih oktavah bilo čuti, kakor da skušen mož opeva bedo ljudsko, a na to je umetnica čem dalje bolj počasi pregibala okretne prste svoje, dokler ni klavir do dobrega umolknil.

Borovski bi se bil gospé rad zahvalil ter izrazil začudenje svoje zaradi dovršenega njenega igranja, ali bil je tako zmeden, da na prvi mah ni mogel najti prave besede. Čutil je nekaj v svojem srci, kar si ni vedel tolmačiti; le to je vedel, da bi ta trenutek utegnil biti usodepoln za vse njegovo življenje. Še bolj razburjena je bila Vanda, ki ni vedela kam bi gledala, da ji ne bi kdo na obrazu videl dušev-

nega njenega nemira. Zamislil pa se je bil tudi Sieminski; ženino igranje obudilo mu je starih spominov, o katerih je že samo njegovo bivanje v Ljubljani pričalo, da niso bili vsi veseli. V tem stopi v sobo strežaj in postavi na mizo dva ročasta svečnika ter prižge tudi rudečo ampolo, potem zagrne zagrinjala in zopet odide. Pomudil se je bil ravno toliko, da so gospoda zbrali svoje misli ter mogli zopet začeti kak pomenek. Ko bi med njimi bil miren človek, mogel bi opaziti čudno spremembo, ki jo je napravila Chopinova »nokturna«. Pogovori niso več gladko tekli, vsak čas se je komu beseda zateknila ali pa je govoril tako, da je zatajil prave misli svoje. In vendar nihče ni mislil na odhod. Vanda se je počutila neznano prijetno, zlasti po nemilem dogodku o poludne; najljubše ji je bilo, če je kdo govoril, ona pa sladke sanje sanjala v čarobnem svitu rudečkaste ampole.

Že se je storila trda noč, ko se je Vanda spomnila, da bi že zdavnaj morala biti doma. Hitro vstane in se pripravlja na odhod. Smaragda pokliče hišno, da bi jo spremila, ali tu jame Borovski na vso moč ugovarjati, da je to njegova stvar, razven ko bi gospodična sama bila zoper to. Kdo bi bil rajši sam z Borovskim, nego Vanda! Le prehitro je vse to prišlo. Pa če bi bila tudi imela še kak pomislek, društveni zakoni so ji veleli, da mora sprejeti uljudno ponudbo ter se za njo kar najlepše zahvaliti.

Akoprem bi ji sicer ne bilo ljubo, da bi jo ljudje zvečer na ulicah videli samo s tujim častnikom, danes ni imela časa misliti na takšne obzire; preveč jo je prevzelo, kar se je v nji godilo od Chopinove »nokturne«. Pogovor med potjo jima ni gladko tekel. Borovski ji je zastavljal pretrgana vprašanja, na katera mu je Vanda še krajši odgovore dajala. Bilo je temno in če nisi človeka srečal prav pod katero izmed redko nameščenih svetilnic, nisi ga mogel spoznati. Pa saj po tistih ulicah že ni bilo ljudi. Pred pivarno »pri belem konjiči« poslavljalja sta se nedeljska prijatelja, ali v skromnem zadovoljstvu jima za ves svet ni bilo mar. Ko sta pa Vanda in Borovski zavila okoli opla proti frančiškanskemu mostu, zadela sta pod mestno svetilnico na starikasto žensko, ki je na glavi imela preprosto belo pečo, v roki pa držala s čisto ruto ovite molitvene bukve. Debelo ja je pogledala, na to obstala in se za njima obrnila ter sama s seboj zamrmrala nekoliko besed, ki jih nihče ne bi mogel razumeti. Prišedši pred hišo se je Vanda na pragu prav ljubeznjivo poslovila od Borovskega in mu pozabljivši podala roko, katero je on hitro poljubil. Ko se je v temi naglo obrnil, stopil je nehoté na nogo gospodu, ki je prišel od svetega Jakoba sem.

»Pardon!« prosi Borovski odpuščanja, tuji gospod pa se hudobno nasmeje ter doda nekoliko uljudnih besed, po katerih je Vanda v veži spoznala glas doktorja Mačka.

III.

Vanda je odslej še bolj pogostoma zahajala k Smaragdi nego poprej. Večkrat se je nji sami že nespodobno zdelo, ali vsako pot je vedela kak izgovor pred svojo vestjo, pa tudi pred materjo, ki pri vsi svoji ostroti ni bila ne sitna ne natančna. Smaragda pa je kmalu uganila pravi vzrok, zlasti ker se je čemdalje tem bolj pogostoma pripetilo, da je ravno takrat tudi Borovski tjà prišel. Ni ju hotela motiti, ampak s prvine se je celo pritajila, kakor da ne bi bila ničesar zapazila, in večkrat je za kak trenutek stopila v drugo sobo, da sta bila sama. Nikdar ji ni prišlo na misel, da morebiti ne ravna prav; marveč se je brez vse skrbi v srci svojem radovala mladi ljubezni ter na tihem opazovala njen razvoj, kakor na vrtu opazujemo razvoj nežne cvetke. Tudi so ti »slučajni« sestanki bili prijetna sprememba v jednoličnem življenji njenem.

Sploh se nihče ne bi bil zmenil, zakaj Glovackova hči vsak čas leta k tisti tuji gospodi, ki ne hodijo ne med ljudi, ne v cerkev, ko je ne bi bil zalezoval zviti doktor Maček, odkar jo je oni večer z neznanim častnikom videl na vežnih vratih. Skrbelo ga je, da mu ta človek ne bi pokvaril lepih računov; rad bi kaj več zvedel o njem, ali zastonj je bil njegov trud; niti v kazini mu niso mogli povedati, kar je želel, kajti Borovski ni bil med tistimi, ki so se nastavljali pred kavarno, kadar so se ljubljanske gospé z nadepolnimi hčeramí svojimi sprehajale iz Zvezde pod Turn pa zopet nazaj; na kazinskih veselicah pa ga celó nisi videl. Zdaj je Maček skušal dobiti veljavnejših dokazov za svoje slutnje. Če je le utegnil, hodil je ob nenavadnem času nemirno semtertjã ob zadnji vrsti Zvezdinih dreves, da so ga tovariši že dražili z lepo Grkinjo, pa poredno dodajali, da si tu zastonj trga podplate. Take besede so ga sicer ujezile, ali resnice le ni hotel povedati v opravičenje svoje, pa se je prav nerodno izgovarjal, da so se mu še bolj smejali. Ne bi maral, ko bi bil dosegel svoj namen, ali vse je bilo zastonj. Večkrat je sicer videl Vando, ko je šla k Smaragdi, ali to je itak že prej vedel. Časih videl je tudi častnika, ali to je bilo vse premalo dokazov, kajti tudi drugi so vedeli, da sta si Borovski in Sieminski dobra, saj so ja skupaj na sprehodu videli in si takoj mislili, da sta si rojaka in morebiti celó stara znanca, ki sta se po srečnem naključji v Ljubljani

zopet našla. Minilo je že nekoliko mesecev. Maček je ugibal to in ono, gotovega pa le ničesar ni uganil.

Bil pa je še nekdo drugi, ki se je tudi zanimal za Vando ter se celó s hudobnim jezikom svojim zaletaval v njo. To je bila Dobravčeva Jera, tista, ki jo je ono nedeljo zvečer z Borovskim srečala na konci gledaliških ulic. Tudi ona ni mogla ničesar gotovega reči, zato si je tem več izmislila, pa je skoraj vsako pot s pomenljivimi besedami zbadala Glovackovo kuharico, če sta na trgu ali v mesnici skup zadeli. »Vaša gospodična si je pa naročila kar vojaško stražo, kakor največja cesarska gospoda«, tako jo je znala dražiti, ali pa jo je vprašala: »No, ali bo kaj kmalu ženitovanje?« — Glovackova Neža se je malo zmenila za Jerine besede; dobro jo je poznala, kakor so jo poznali vsi mesarji in vse Krakovčanke, kar jih je dopoldne sedelo od Sv. Nikolaja do mestne hiše in še dalje doli. Zato je tiho šla mimo nje, časih pa ji je kratko zavrnila: »Menda te luna trka«, ali pa: »Jera, kaj te zopet jezik srbi?«

Bil je vroč poletni dan. Solnce se je nekoliko nagnilo, uradniki so zapuščali zakajane pisarne, nališpane gospe in gospodične pa so gizdavo stopale proti Zvezdi k vojaški glasbi. Tudi doktor Maček se je vzdignil, vrgel čez rame vrhno suknjo ter od Križevnikov smešno oblastno stopal čez Novi trg in čez Trančo naravnost k Glavackovi gospé. Po sosednih malih štacunah so ga že dobro poznali, kajti prihajal je skoraj vsak dan ob isti uri, in ker takrat že ni bilo več kupčije, postajali so gospodarji na pragu in si čez ulice namigavali za mladim doktorjem.

Akoprem je vsakdo vedel, da Maček hodi k Glovackovim zaradi hčere, ki je res bila lepa, da jih je v Ljubljani bilo malo takšnih, ob jednom pa plemenite krvi in ne brez dote, zdelo se je vendar vsakemu čudno, zakaj da vselej prihaja, kadar Vande ni doma. Če se ga ona nalašč ogiblje in nikakor ne mara zanj, potem bo ves njegov trud itak zastonj. Zatorej ako je količkaj bistroumen, moral bi to takoj sprevideti, in če je pošten, moral bi odjenjati. Isti Neži se je to čudno zdelo; nikakor ni mogla verjeti, da bi tak gospod mogel zarad južine zahajati v kako hišo, kakor so poredni jeziki rekali; celó neumno pa se ji je zdelo, kar so drugi trdili, da bi ponosna njena gospa sama bila rada v družini z mladim doktorjem, kateremu bi bila lahko mati.

(Dalje prihodnjič).

Iz Bremna v New-York.

Spisal K. Pirc.

(Konec.)

Razgled po zatoku je bil krasen in veličasten. Ta množica jamborov in ladij, pisk neštevilnih velikih in malih parnikov, vozečih se semtertjã! Na obrežji pa krog in krog velikanska poslopja, hiša do hiše, in vse to obrobljeno z zelenim vencem vrhov, v katerega so vdlane kakor biseri prekrasne vile. Kdo se bode čudil prebivalcu ameriksanske metropole, ako ima svoj zatok za najlepši na svetu!

Nekaj časa potem, ko smo obstali v zatoku, približa se nam majhen parnik z ameriksansko zastavo ter obstoji na naši strani. Pripeljal je državne komisarje mestne luke. Stopili so na naš krov, prepričali se o dobrem zdravstvenem stanji potnikov ter pregledali ladji pisma. Našli so vse v redu in nas zapustili. Nas je pa vzel majhen transporten parnik na vrv in nas vlekel v pristanišče severo-nemškega Lloydã v Hooboken. Hooboken je mesto s štirideset tisoč prebivalci, ležeče na zapadni strani New Yorkã, onkraj reke Hudson, ki se izliva tu, jedno miljo široka, v New-Yorški zatok. V pristanišče smo dospeli kmalu po jedni uri. Kajitni potniki so tu izstopili, potnike iz medkrova je pa vlekel omenjeni parnik k »Batteri-ji«, najjužnejšemu delu New-Yorkã. Tu stoji na obrežji velikemu cirkusu podobno poslopje: »Castell garden«. Izseljenci dobivajo tu vse potrebne navode, kako je priti najhitreje in najceneje v óne dele velike države, katere so si izbrali za bodoče svoje domovanje. V to zvrho so navzočni tu uradniki tako zvane »United-states-emigration commission.« Tistim, ki še nimajo gotovega zmotra ali ki mislijo ostati v New-Yorku, izkušajo omenjeni uradniki preskrbeti primernege dela. To je zadnji čas že nekamo težko, ker se tako močno množi število izseljencev. Pa zapustimo jih: veliko jih je, ki brez gotovega načrta in zmotra iščejo sreče, zelo malo, ki jo resnično tudi najdejo.

V Hoobokenu, kjer smo izstopili, čakali so prišlece sorodniki in znanci. Tudi jaz sem mislil, da se bo godila jednaka z menoj, toda iskal sem zaman svojega sorodnika. Gotovo še ni prejel pisma mojega, v katerem mu pišem, da pridem z »General Werderjem«. Povpraševal sem po angleškem parniku, ki je imel moje pismo na krovu, in povedali so mi, da je prišel komaj jedno uro pred nami v zatok. Pisma mojega tedaj sorodnik še nima. Pričakuje me s parnikom »Oder«,

ki pa pride šele zvečer, kakor ravno brzojavljajo s svetilnika na Long-Islandu. Najbolje bi bilo res, ko bi bil šel takrat v bližnji hôtél ter počakal parnik »Oder«. Pa kaj, saj imam načrt novega svetá metro-pole in bližnjih mest in pa sorodnikov naslov. Le dalje, to mora za-dostovati!

Dočakal in dobil sem svojo prtljago, dal jo pregledati carinskim komisarjem ter jo izročil po nasvetu prijaznega sopotnika Nemca neki transportni družbi, katera ima po vsi državi svoje zastopnike. Kovčeg moj je bil tako razmesarjen zaradi dolge poti, da se je komaj še držal skupaj; iz zaprtega bi bil lahko vzel, kar bi hotel. Prišlo je pa družega dné na priloženi naslov vse v najlepšem redu. Ob štirih sem bil z vsem gotov, zamenjal nemški denar z ameriškimi ter zapustil pristanišče.

Predno pa nadaljujem, moram ob kratkem narisati situvacijo New-Yorških mestnih skupin. Mesto New-York pokriva od severa proti jugu dvaindvajset kilometrov dolgi in dva do tri kilometre široki otok Manhattan. Otok oklepa na zapadu reka Hudson, na jugu zatok, na vzhodu del morja, ki se imenuje East river, na severu Harlem, kateri veže Hudson in East river. Onkraj Hudsona sta mesti Hooboken in Jersey-City. East river loči Long-Island od kontinenta. Na zapadnem delu Long-Islanda je mesto Brooklyn, in proti severo vzhodu od Brooklyna sta po vrsti mesti Williamsburg in Long-Island-City, kamor sem bil namenjen. Mesti New-York in Brooklyn sta, kakor je obče znano, zvezani po velikem mostu čez več ko miljo široki East river. Most visí na železnih vrvéh, razpetih na dveh med sábo petsto-inosemnaest metrov oddaljenih stebrih, ki se vzdigujeta do triinosem-deset metrov iz vode. Od površja največje vode do mosta je še skoro sedemintrideset metrov, tako da jadrajo lahko največje ladje pod mostom. Navedena mesta, katera loči le voda, imajo skupaj do dvainpol milijona prebivalcev. Ta mesta in proti jugu Staten-Island, otok z mestom Richmondom, oklepajo New-Yorški zatok. V njem je več manjših otokov, med njimi Gvernons-Island in Beedloes-Island. Na zadnjem so postavili predlanskim francoskega národa velikansko darilo: bo-ginjo svobode.

Zapustivši pristanišče Lloydovo zapazim, da sem poslal načrt New-Yorške okolice najbrž s svojo prtljago, kajti nisem ga imel pri sebi. Bilo je tudi res tako. K sreči mi je bilo vsaj površno znano, kje leži Long-Island-City, kajti pregledoval sem načrt večkrat že na ladji. Najprej je bilo treba priti iz Hoobokena v New-York. A tu je bil Hudson na poti. Mostú nisem videl, na vodi pa toliko semtertjá

prevažajočih parnikov, da sem bil takoj prepričan, da se poslužujejo praktični Amerikanci teh, ako hočejo priti suhim putem onkraj vode. Kako pa priti na pravi parnik? Povpraševal sem mimogredoče ljudi, toda razumeli me niso, akoravno sem govoril nemški, in, kakor sem vsaj mislil, prav dobro ponovil angleški. Kupil sem si namreč že na Dunaji knjižico, s pomočjo katere se človek baje priuči v osmih dneh lahko, v štirinajstih pa gotovo angleščini. Svoj čas sem porabil dobro. Gotovo bi mi bilo sedaj vroče prihajalo, da se ni zgodilo to že od prehude vročine. Razlika med temperaturo na morji in tu je bila pa tólika, da sem se je popolnoma zavedal v tem kritičnem položaji, ko nisem védel kam. Včeraj ni bilo prebiti brez vrhovne suknje, danes je pa že skoraj vse preveč. Bil sem v 3. dan junija na jedeninštirideseti stopinji severne širine, tedaj približno v isti dalji od ravnika, kakor laški Napolj, vrhu tega pa še v pokrajini s popolno kontinentalnim podnebjem.

Ko začnem ravno resno premišljevat, bi li ne bilo pametno poiskati kakega hôtela, ugledam ne daleč od sebe znanca sopotnika. Prijazno me pouči, naj grem do prihodnje ceste, katera drži do obrežja, potem ob obrežji do poslopja, na katerem je napisano: »To New-York.« A ko vstopim, pridem na ladjo, katera me popelje v New-York. Razložil mi je tudi kako dalje. Najprej moram iti čez New-York, pri štiriintridesetih ulicah zaviti čez East river na Long-Island in potem po železnici v Long-Island City. Žal, poslušal sem ga premalo pazno. Železnico bi bil moral uporabljati že v New-Yorku pred štiriintridesetimi ulicami, ne pa še le na Long-Islandu. Naredim po nasvetu. Kmalu pridem do zaznamovanega poslopja ter vstopim. Na vzvišenem prostoru zapazim gospoda, ki sem ga imel za blagajnika, pristopim in poprosim: »Ticket to New-York«. (Ticket znači tóliko kakor biljet.) Mož nekaj zamrmra in se ne zmeni dalje záme. Mislil sem si, najbolje bode, ako položiš denar kar na mizico. Pomolim dolar. Pogledal me sicer ni, dolar je pa vendar le vzel ter mi naštel obilo drobiža. Ko denar spravim, čakam na ticket, toda ne dobim ga. Ponižno opomnim gospoda, da nisem še ničesa prejel. Pokaže mi nejevoljen na bližnja vrata, tako da sem brzo ubogal. Prišel sem okoli vretêna v čakalnico, od koder je hitelo ravnokar vse na ladjo. Pridružim se hitečim in komaj sem se zavedel, da sem na krovu, že smo zapustili brez vsakega signala pristanišče. Ker se ni zmenil nihče záme, bilo mi je takoj jasno, da kontrola po vretênu nadomestuje ticket.

Ves krov pokriva poslopje. Le na obeh koncih je nekaj praznega prostora, kjer so stali ljudje. Poslopje je deljeno od leve proti

desni v tri dele. Srednji odprti del je bil napolnjen z vozovi in kónjí. Moram tedaj v jednega stranskih, ki sta imela napisa »for ladys« in »for gentlemen«. Šel sem v ónega »for gentlemen« (za gospode). Nasproti mi šine duh vsakovrstnega tobaka. Videl sem več gentlemenov, katerim pa ni pristojalo nikakor to ime. Marsikateri je spušal čez svoj časopis, brez kojega ni bil skoro nihče, rjav žarek, ki je bil gotovo v najožji dotiki s tem, kar ljudje pri nas zaznamenujejo s preprosto besedo »čik«. Vse to bi mi bilo vcepilo kmalu nekako čudne nazore o ameriškanskih gentlemenih. K sreči vidim gospoda, ki je stopil ravnokar iz prostora ónkraj. Kar je dovoljeno njemu, ne more biti zabranjeno tebi; tedaj le na óno stran. Tu so bile gospé in go-spodje. Kadil ni nobeden, še menj pa čikal; napis »no smoking« (ne kadi!) mi je bil precěj umeven. Prvi oddelek je bil preprost, ta pa jako eleganten. Uvidel sem, da napis »for ladys« opozarja le na to, kateri prostor je prikladen nežnemu spólu, akoravno se mi ni zdela nikakor nežna óna dama na mehkem sedeži, oblečena v barvah, ki so me spominjale tako živo na mavrico, in z obrazom, ki je kazal nezmotno, da so bili njeni pradedje domá v vroči Afriki. Sédem in preštejem iz dolarja vrneni drobiž. Plačal sem za čez miljo dolgo pot le jeden cent, to je dvainštiridesetine krajcarja. Navzlic tej nizki ceni imajo pa lastniki teh parabrodov, angleških »ferry-boatov«, ogromne dobičke. Velikanski kolesi, kateri gonita paróbrod, premerita pot od brega do brega morebiti tridesetkrat na dan. Na parobrodu je prostora za dve tisoči ljudi in ogromno število voz. Zjutraj in zvečer je ves prostor večkrat natlačeno poln. Tacih parobrodov je v tem modernem Bablu, ako se ne motim, do dvajset.

Ko dospem na New-Yorško obrežje, hitim nemudoma dalje. Bal sem se, da ne pridem pred nočjo v Long-Island-Citi. Otok Manhattan je že skoro ves pokrit z New-Yorkom. Parceliran je ves, le slaba tretjina ni še pozidana. Znano mi je bilo, da je mesto jako pravilno zidano. Čudil sem se tedaj, ko sem stopal po ozkih in zavitih ulicah. Toda prišel sem v južni, stari del New-Yorka, kojega graditelji so stavili hiše še tako, kakor je naneseš ravno svet. Njihovi potomci se pa že klanjajo premim črtam in pravokotnemu presekanju. To nam kažejo vsa moderna ameriškanska mesta. Mesto, ali bolje otok Manhattan, delí od zapada proti vzhodu deset vsporednih cestâ, »avenue« imenovanih, od katerih so jedne gotovo po blizu dvajset kilometrov dolge. Te ceste sêče dvestoinštirideset vsporednih ulic, »street« imenovanih, pravokotno. Poslednje se pričenjajo dva do tri kilometre nad Battery-jo, južnim delom New-Yorka, ter pri Harlemu

nehavajo. Popolnoma dodelanih je sedaj prvih, južnih stoinpetdeset ulic; v ostalih načrtanih stoji pa le tu in tam več ali menj hiš. Ulice, v starem mestu imajo svoja imena kakor pri nas, v novem pa od juga proti severu arabske številke od prve do dvestoinštiridesete. Ceste se ponašajo z rimskimi številkami od vshoda proti zapadu.

Po nasvetu prijaznega sopotnika sem izkušal priti sedaj na vshodno obrežje New-Yorka, na East river, in potem do štiriintridesetih ulic. Hodil sem kolikor mogoče po dijagonali in prišel tako po dobri uri hodá na East river. Moral sem biti že precěj daleč na severu, a nisem védel koliko, kajti iskal sem zaman imena ulic po óglih in drugod. V novejši del mesta stopivši zapazim šele na svetilni, stoječi na presečišču dveh ulic, napis 2th street (second street, druge ulice). Šel sem do tretjih in četrth ulic in uvidel, da ne pridem tako kmalu do štiriintridesetih. Tramvay je bil res skoro v vsakih tretjih ulicah in v vsaki cesti, ali nisem ga znal porabljeti. Tako pridem po prvi cesti v sedme ulice, ko ugledam na obrežji pristanišče z napisom »to Long-Island-City«. Vstopim brez pomisleka, pomolim denarničarju dolar ter dobim za šestindevetdeset centov drobiža. V »ladyroom« došpevši sem premišljal, kako dolgo se bode pač treba voziti za štiri cente, ako peljejo že za cent tako daleč. Skrbeti me je začelo, kajti v čakalnici je kazala ura že pol sedmih. Parobrod se je odpeljal šele čez četrth ure; na tem mestu se odpelje le vsake pol ure. Peljali smo se malo od brega, kar jo zdajci zapiha ladja severno po East river-u. Vozili smo se deset minut, četrth ure. Kesal sem se že, da sem stopil na to ladjo; kar se zavije parnik na desno ter obstane na Long-Islandskem obrežji. Ko stopim na suho, nisem bil gotov, sem se li peljal predaleč ali ne. Blizu pristanišča vidim hišo, podobno železniški postaji. Spomnim se železnice, o kateri je govoril sopotnik v Hoo-bokenu, ter vstopim. Nisem se motil. Blagajniku, ki je bil ravno prisoten, pomolim peták s pristavkom: »Ticket to Long-Island-City«. Dal mi ni ničesa, le dopovedoval mi je nekaj po angleški, česar pa nisem razumel. Čakal sem še malo časa, pogledoval me je nekako čudno, potem se je pa obrnil z ramami majaje. Ves večer nisem hotel ponujati svojega petáka; zapustim tedaj kolodvor ter krenem po cesti, na kateri je bila železna proga tramwaya. —

Ura je šla že na osmo; kaj početi? Hiše ob cesti so bile zeló neznatne, nobena ni bila podobna niti najskromnejšemu hótelu. Skoraj bi bil vskliknil, ko ugledam zlat nádepolni napis: »Lager Bier«. Tu naletiš gotovo na prijaznega Nemca, ki ti pové, kako dalje — bila je moja prva misel. Vstopim v priprosto opravljeno gostilno, ki je bila

blizu takšna, kakor sploh navadne ameriške. V vsi ne preveliki sobi sem videl le kakih šest stolov, mizico in pa ‚bar‘, to je kredenco, krog katere slonijo prišli gostje ter popivajo svoje mérique. Amerikanec nima navade posedati po gostilnah, njemu je čas denar. Na nemški svoj pozdrav dobim jednak odzdrav. Ko izpraznim kozarec piva, vprašam za pot v Long Island-City. Glasen smeh mi je bil odgovor. Nekaj časa je potreboval gostilničar, da se je pomiril, potem mi pa pové, da sem že v Long-Island-City. Sedaj se mi seveda posveti, zakaj moj peták ni premotil blagajnika na kolodvoru. Tudi njegov pogled sem si znal sedaj raztolmačiti. Gostilničar mi ni védel povedati, kako bi dobil najhitreje stanovanje svojega sorodnika. Svetoval mi je, naj grem na pošto, katero opravlja lekárnar. Ako grem po cesti dalje, pridem pred hišo, pred katero bodem videl za zelenimi in rudečimi stekli luč. Tam naj vstopim, luči značijo lekárno. Lekárnar bode skoro gotovo védel, kar želim. Gostilno zapustivši sem bil kmalu v lekárni, katero sem spoznal po omenjenih steklih. Tu sem dobil poveljen odgovor, še celó natančen naslov so mi napisali. Še dve milj!

Cesta, po kateri sem korakal, bila je dobro razsvetljena. Hiše so bile redke bolj in bolj, kmalu ni bilo nobene več. Plin je sicer gorel ob cesti, tlak je bil tudi dober; le hiš sem pogrešal. Ako je presekala cesto druga cesta, seveda pravokotno, zapazil sem na svetilnici ime ónih ulic, katerim so mestni geometri odkazali tu prostor. Vse je bilo že v redu, le še hiše in ljudje, in mesto, ki ima sedaj trideset tisoč prebivalcev, imelo jih bode pol milijona. Čez dvajset minut pridem zopet do hiš, kjer zapazim redárja. Pokažem mu listek z naslovom. Redár se obrne ter me napoti na bližnjo hišo. Pozvonim in ravno ob pol devetih vstopim pri sorodniku, ki se ni mogel prečuditi, da sem ga našel brez načrta in brez znanja angleščine.

Kakor sem pozneje uvidel, pogodil sem slučajno pravo pot, ako tudi je bila po sopotniku popisana krajša. Uporabljati bi bil moral óno železnico, ki drži od južnega dela New-Yorka po prvi cesti do Harlema, ves čas po velikanskem železnem móstu. Pri štiriintridesetih ulicah bi bil izstopil, prepeljal se čez East river ter prišel v Long-Island-City ravno tja, kjer sem ponujal tako brezvspešno svoj peták!

Bajke in povesti o Gorjancih.

Spisal Janez Trdina.

39. Razodetje.

Strastno in stanovitno je ljubil Ivan Slóbodin domovino svojo. Nastopile so zánjo jako nepovoljne politične in gospodarske razmere. Národní stranki se niso izpolnile niti najpohlevnejše želje. Zlasti pa so ubogega kmeta pritiskala bremena, kojih ni mogel nikakor več nositi. V vseh okrajih in župah so se mu prodajale hiše in zemljišča. Kupoma je jel preseljevati se v tuje dežele in celó v Ameriko. Slóbodina se je polastil strah, da zapusti, predno mine stoletje, zadnji seljak očetnjavo našo in da zamre potem poslednja domača beseda v rajskih gorah in dolinah slovenskih. Domoljubni žalosti so se pridružile pa tudi neozdravne srčne bolečine. Predraga Zálíka je začela prezirati dolgo in iskreno njegovo ljubezen. Trpečo dušo okrepčati bi mu bila mogla vera, ali k nji se ni zatekel, ker so mu jo bili ozloglasili in zamorili suhoparni nemški modrijani in razbrzdani francoski romanopisci. V obupnosti svoji je sédel, dokončal »spomine« svoje ter jih zapečatil in dejal: »Ta spis razjasni žlahti in prijateljem mojim, zakaj mi se je pristudilo življenje.« Rokopis »spominov« položí v kovčeg, iz njega pa vzame nabit samokres in se napoti v Gorjance. Z višave nad samotno čuvarnico ozrè se še jedenkrat na sirotno krasotico, domovino svojo. Gorjé njeno ga tako prevzame, da se jame na ves glas jokati. Brzo pa mu se ustavi plač, brezbožna desnica seže po samokresu. Ta usodni hip položí mu nekdo gorko roko na ramo. Slóbodin se obrne in ugleda čestitega meniha, ki mu veli: »Mladenič, tebi je prevelika bridkost pomračila razum in pamet ali plemenito srce ti bíje v prsih. Ker ne ljubiš le sebe, ampak tudi brate svoje, prišel sem te tolažit, pojdi z menoj!« Slóbodin zaječi: »Pústi nesrečnika, za kojega ni nobene tolažbe na tem svetu.« Blagi redovnik ga pokara: »Ne žali sv. Duhá, vir milosti božje je neizcrpen.« To rekši ga prime prijazno za roko. Neka nevidna moč omami Slóbodinu uporno voljo, da gre za menihom pokoren, kakor malo dete za brižno materjo. Vodník koraka ž njim v skalno duplino in ga dovede po položnih stópnicaH v podzemeljsko dvorano, ob koji so se videla brezštevila zaprta vrata. Na prvih je bila zapisana létnica 1875., na drugih 1876. in tako dalje. Po dolgem potovanji prideta do vrat, na kojih je bila zabeléžena létnica 2175. Pred njimi se menih

ustavi in poslovi z besedami: »Dolžnost me kliče domov, odslej ti bo hoditi brez tovariša. Idi skozi ta-le vrata in videl boš reči, ki se bodo nahajale in godile ob Gorjancih leta 2175., torej čez tristo let. Uverivši se, da slovenskemu národu in tebi ni namenjena nesreča in poguba, zahvali Bogá in pridi nazaj v Gorjance.« Ko prikazen izgine, odpre Slóbodín vrata, ali ne stopi v izbo, kakor je mislil nego na plano, v košat drevored, ki je šel ob gladki cesti nizdolu, proti Beli Krajini. Mimo njega so hiteli mnogi po národno oblečeni ljudje, ki so govorili vsi najčistejšo književno slovenščino. On jih pozdravlja po naše, toda nihče mu ne odzdravlja. Vprašal je ženo, če drži ta cesta proti Metliki, ona mu ne odgovori ničesar. Tako nepriljudno so se védli tudi vsi drugi, katere je obgovoril. Malo po malem je spoznal da ga ti popotniki niti ne vidijo, niti ne slišijo! Obhajala ga je groza, vendar se je privadil prav kmalu nevidnosti svoji. Zdelo mu se je celó prijetno, da opazuje lahko ljudi in okolico brez bojzani, da bi bil komu nadležen in zoprn. Kar strmél je, kako čudovito so se Gorjanci izpremenili in polepšali v minula tri stoletja. Bujno so se zarasle vse nekdanje preséke in izséke. Púste goličave so jim pokrili povsod sočni travniki in plodno poljé. Mnogokrat je prehodil te kraje za prve mladosti svoje, itak ni poznal zdaj skoro nobene ceste in steze; bilo je kazno, da so jih deželani preložili poleg potrebe in koristi. Ob vseh potih je stalo krasno drevje, tod lipe, tamo kostanji, zvečine pa jablane, slive in hruške. Še veliko bolj razveseljevala so ga kmetska prebivališča, ki so bila naredna, snažna in očitna kakor nekdanj komaj grajske pristáve in gospóska letovišča. Spodaj so imela kleti, shrambe in suše. Po dvojnih stópnicah se je šlo na pokrit, ličen hodník, ki so ga imenovali: krilca. Za hodníkom se je širila prostorna veža. Ob nji so stanovali domačini v svetlih, udobnih, poslikanih izbah. Najlepša se je zvala górnica. V nji so se šopirili zlikani predalniki, mehka, blazinasta sedála, svilna zagrinjala. V vsaki górnici je našel Slóbodín tudi hišno knjižnico, brez koje ni bila nobena, le količkaj imovita rodovina. Bogate vasi so se vrstile jedna za drugo s kratkimi presledki ob vélikih in stranskih cestah. V večjih selih je bila povsod šola, čitalnica in pevsko društvo, v mnogih pa tudi cve-toče tovarne, koje so vodili spretno kmetje samí. Slóbodín je motril korenito in natanko, kako mu živé in se ponášajo rojaki. Srce mu je kipelo in vriskalo od veselja, da so bili vsi gospodarji ne le marljivi in denarni, ampak tudi nravní in rodoljubni možje. Krčme ni bilo v nobeni vasi, doma pa so se gostili ljudje jako mastno in slastno. Jedli so mesó še ob delavnikih, ob nedeljah pa se je nato-

vóriło na mize toliko vsakovrstnih dobrót, kakor da bi praznovali v vseh hišah svatbo. Za žejo so pili najrajši pivo, koje so si sami kuhali. Tej zdravi, národní pijači so rekali kvasec. Z vinom se niso zalivali, dasi so ga rodile obilo goríce in ravnice. Devet desetín prodali so ga trgovcem, sami so ga uživali prav zmerno le o svečanih pri-likah. Vsak dan so ga dajali po malem samó starcem, bolnikom in otročnicam. Med vasmí in za hišami so se razprostirali zali vrti, se-nožéti in oraníce. Vsaka ped zemlje je izpričevala jasno, da jo obde-lujejo oratarji na vso moč pridno in razumno, izpolnujoč vestno vse nauke znanosti in izkušnje. Pred tristo leti je strlelo iz vseh njiv in lok trdo skalovje, zdaj pa bi bil iskal človek zaman najdrobnejšega kamenčka. Rahla, več čevljev debela, črna prst je ležala na polji in zélnikih. Delavcem je rabilo orodje, ki je bilo kaj lahko in lično, ali trdno in držno, večinoma železno. Lesene pluge so opustili že tako zdavnaj, da jih v to dóbo niso niti pomnili. Isto tako so izpremenili vsi gospodarji starinske puste spašnike v bujne košeníce, koje so gnojili in namakali ob suši po vodotočih, navedenih iz potokov, kalóv, vodnjakov in celó iz Kolpe. Živina ni se pasla nikjer zunaj, krmili so jo brez izimka domá v hlevih in svinjakih. Na vrtéh se je skrbno gojeno drevje kar šibilo in lomilo pod težo žlahtnega sadja. Za noben denar ne bi bil dobil na njem suhe veje, mahú, goséničjega gnezda in drugih znamenj zanikarnega sadárstva. Mesto nekdanje gnile in raz-metane lesene ograde ga je varovala gosta in visoka, čedno obrezana živa meja. Take prijazne séči so delile često tudi njivo od njive, travnik od travnika, vinógrad od vinógrada. Po mnogih dražestnih potih in ovinkih je dospel Ivan Slóbodin napósled do veličestnih, umetno zidanih, z marmornastimi stebri in bronastimi sohami okra-šenih vrat, na kojih se je lesketal zlati napis: Mesto Semenič. Od čuda on obstane kakor okamenel, kajti dobro je védel, da je bila nekoč na tem kraji župna vas Semič, ki je imela prav pošten glas pri vseh sosedih ali kaj malo mestne podobe. Slóbodin je hodil po Semeniči očaran kakor za detinstva svojega po Ljubljani, ko je videl prvíkrat slovensko stolico. Na vse strani se je obračal in upiral oči. Nikdar se ni mogel nagledati krasot, koje mu je razkazovalo mesto malone na vsakem koraku, po vseh glavnih in stranskih ulicah. Raztezalo se je pol ure daleč po višinah in pod goro. Prebivalo je v njem gotovo petnajst, morebiti celó dvajset tisoči slovenskih ljudij. Tuje besede ni slišal iz nobenih ust, niti tuje šege niso se mogle v njem udomačiti. Moški in ženske so nosili dragocene surke, sósebno lepo pristojale so gospodičnam baršunaste, z zlatom in biseri izpre-

vezene kapice. Semenič se je Slóbodinu tako priljubil, da je ostal v njem nekoliko dni. Pohodil je skoro vsako hišo, vsak závod, vsako skupščino in veselico. Vse, kar je zapazil in čul, dokazovalo mu je prediven razvoj in podvig najčistejšega národnega življenja in izobraženja. V mestu so izhajale petere slovenske in jedne slavjanske novine. Jezik tega slavjanskega časnika se je pisal s cirilico in ni bil jednak nobenemu sedanjih slovanskih narečij. Bil je polnoglasen, krepak in mogočen kakor rusk ali malone brez tistih inostranskih besed, ki kazé tako neprijetno in po nepotrebnem denašnje pismeno ruščino. Po »slavjansko« so se razgovarjali Slovenci z drugimi Slovani, zlasti pa s tujci, ki so se učili temu jeziku v vseh višjih učilnicah svojih. Baš na sredi mesta se je vzdigoval ponosno štirinastropni Národni dom, v kojem so se shajali ob nedeljah in zimske večere vsi meščani brez razločka stanú na duševne in telesne zabave. Razven njega je bilo v Semeniči še kakih deset inih národnih društev: Vsako je imelo svojo hišo s čitalnico, kuhinjo in pivnico. Kuhalo in točilo se je tu kakor tudi v Národnem domu samó udom in gostom. Kakor na deželi ni bilo niti v mestu nobene krčme. Slóbodin je našel res da dve veliki, jako ukusno opravljene gostilni, ali v njih so ostajali samó tuji popotniki, nikoli ni se nameril v njih na domačina. Meščani niso marali dosti niti kavaren, dasi so bile prav udobne in gospóske. V jedni poslušal je Slóbodin Nemca in Italijana, ki sta se pomenkovala po slavjansko. Po večjem ja je razumel. Pogovor njijin ga je zanimal neznansko. Pretresala sta politiko. Nемеc je pravil Italijanu, da je nekako pred tristo leti ugonobil nemško mogočnost neki minister, čegar ime je pozabil. Mnogi sijajni vspehi so napuhnili tega nesrečnega človeka, da je razžalil in razkačil vse sosedne národe. Napovedali so mu bój in po večletni krvavi vojni so omagali hrabri Nemci in izgubili veliko zemlje in ugleda svojega. Itak morajo hvaliti usodo svojo, ker se zmagovalec ni maščeval prehudo. Zdaj res da ne morejo nikogar zatirati, ali niti njim ne sme delati nihče nič žalega. Na svetu je zavladala obča pravica in ž njo se je doselil na zemljo stalen mir, ki ugaja in koristi vsakemu narodu. Radi njega so se olajšala ljudem bremena, tožbe na presilne davke so potihnilе po vseh deželah. V kavarni je prebiral Slóbodin često semeniške časnike, iz kojih je zvedel vse polno veselih novic iz vseh krajev slovenske domovine in slavjanskega sveta. Dopis iz Ljubljane mu je naznanil, da so našteli v nji o zadnji splošni popišnji dvestoinpetdeset tisoč domačih prebivalcev. Razven dvesto začetnih, strokovnjaških in srednjih národnih šol imela je tudi razne vélike, čisto slovenske učne zavode, ki so se

zvali akademije. Bilo jih je šest: zemljedelska, trgovska, leposlovna, pravoslovna, zdravniška in politehniška. Iz nekega drugega dopisa je povzel Slóbodin, da je dobila Ljubljana že pred stoinosemdeset leti najvišji upravni in sodni dvor za vse slovenske pokrajine. Iz kavarne je krenil često v mestno zbornico in v deželjske urade. V vseh pisarnah se je govorilo in uradovalo samó na našem jeziku, rodoljubnega opazovalca nikjer ni žalila ni tujčeva drzovitost ni birokratska okornost in pisárska besnost. Sósebnó je zadovoljilo Slóbodina cesarsko sodišče. Razpravljalo se je v njem vse ustno, stvarno in brzo. Zapisovalo se je povse ob kratkem samó to, kar je segalo v bodočnost, n. pr. dolžna pisma. Za takove spise se je potrebovalo pred tristo leti marsikdaj po več pól popirja, zdaj se je opravilo vse s tremi ali štirimi vrsticami. Slóbodin je zmatral po pravici za radostno znamenje jako nizke obresti, ki so se zahtevale v Semeniči. Za sto srebernikov sta se dajala samó po dva na leto. Hotel je tudi pogledati, kako se vedó in kaj se razgovarjajo kaznjenci v ječah, ali našel jih je prazne. V novinah je potem čital, da že dva meseca ni trebalo nikogar goniti v zápor. Slóbodin je prehodil mnogokrat vse mesto in obližje, pa se ni naveličal nikoli tega šetanja, ker je bilo povsod dovolj sence, narednih počivališč in vsakovrstnih inih ugodnostij. Vse trge so polepšavali drevoredi in cvetniki, brez lipovih in kostanjevih zasádov ni bilo nobenih ulic, nobene predmestne ceste. Na trgih, šetališčih in drugih večjih prostorih je dalo postaviti mestno starejšinstvo premnoge marmornate in rudne podobe slovenskih in slavjanskih junakov, izbornih pisateljev, miselcev, izumnikov. V Semeniči se je nameril Slóbodin tudi na nekaj posebnega, česar ni videl še nikoli v življenji svojem. Pod pečevjem za ječami je stala dolga vrsta nakaznih črnih stebrov. Ti stebri so bili spomeniki, toda ne častni. Izklesali in namestili so se tukaj na sramoto izdajalcem in inim národnim sovražnikom in v svarilo sedanjim in vsem bodočim rodovom. Na prvem stebri se je zvijal velik, pisan gad. Napis, izdolben v tem svitku, preklinjal je doktorja Šlebedra, ki je služil zatiralcem našim za dopisnika, vohuna in ovaduha. Drugi steber je doletel nekega Florijana Čičerko zato, ker je mesto vzvišenih naukov Kristovih oznanjal ljudem babje vraže, tercijske čenče in rómarske bajke. Ta spominek omislilo mu je cerkveno glavarstvo, koje ga je opominjalo često ali zaman, da ne razširjaj glupega in pogubnega praznoverja.

(Konec prihodnjič.)

Iz domače zgodovine.

Piše Ivan Vrhovec.

II.

Jakob Schell pl. Schellenburg.

udi kranjska dežela je imela kdaj lepše, bogatejše čase ter se je štela lahko med najimovitejše avstrijske dežele.

V prvih stoletjih novega veka, v 16. in 17. in tudi še v prvi polovici 18. stoletja, premikal se je preko Kranjske velik del italijansko-nemškega trgovstva. A o nekdanji živahnosti trgovstva na Kranjskem nimamo nikacega pojma več. Le priletni možje se še spominjajo velikanskih, kakor bajta visocih voz, ki so jim dejali »parizarji«; toda ti so že davno izginili s cestá. Če nas kaj spominja še tistih lepih časov, ko so kranjski krčmarji merili petice in »cvancgarice« na mernike, to so košate, palačam podobne hiše ob velikih cestah, zlasti ob dunajski, tržaški in karlovški, in pa krčmarski hlevi, kjer si videl prejšnja leta dan za dnevom po več konjskih repov, nego v treh ali štirih največjih graščinskih hlevih. Danes leze to nekdanj tako bogato zidovje na kup; gospodarju ne prihaja več na misel, popravljati streho, zazidavati okrušene lise v zidu. Čemu neki? Z blagom obložen voz je na cesti sedaj redka prikazen in voznik pogleda najrajši stráni, ko privozi mimo gostilne, ki jo je poznal vsak količkaj po cesti kretajoči se človek od Ljubljane do Trsta. Malo dežel je bilo, kjer bi bile ceste tako žive, kakor na Kranjskem.

Med Italijo in nemškimi deželami ležeča je bila za trgovstvo ugodna, kakor malo katera, in skoro vse trgovsko blago, ki je bilo namenjeno proti Dunaju v ogrske in poljske dežele šlo je tod skozi. Seveda, Valvasorjevo slavno delo nam ne poroča o živahnosti kranjskih trgovcev po mestih in po kmetih skoro nič. Kdor sodi po teh knjigah, seveda ne bo čutil iz njih vtiskov, da se je po Kranjskem pomikalo kdaj toliko in tako različnega blaga. To je lahko umljivo!

Plemenitažu Valvasorju, vzgojenem v predsodkih svojega stanu, videl se je trgovec, péhajoči se za boljším koščekom kruha, tako malenkosten, njegovi neviteški, materijalni trud tako nizek doli pod obzorjem plemenitaškim, da je zinil mož o kranjski trgovini le tu pa tam kako besedo in še to le mimogredé. A deželni arhiv in arhivi vseh kranjskih mest, pripovedujejo nam jasno dovolj, da so iz trgovine tekli skoro vsi dohodki kranjske dežele; meščan je živel zgolj in

izključljivo le ob trgovini in ob obrtu; a tudi kmet je uhajal v 16. in 17. stoletji tako rad na trgovsko pot, da je zanemarjal pri tem poljedelstvo in je sto in sto gruntov ležalo neobdelovanih. Plemič je kmeta pri tem prizadevanji na vso moč podpiral, saj je imel tudi on od kmetovega trgovanja boljši dobiček, nego od njegovega poljedelstva; ravno zaradi tega so se meščani večkrat prav hudo sporekli s plemiči, kajti trdili so, da je trgovina ravno taka prednost njih stanu, kakor je poljedelstvo in bojni posel viteški privilegij. Že v 16. stoletji je nastal trgovski boj med tema stanovoma jako vroč, a čim bolj je meščan porival plemenitaža doli s trgovske ceste v stran, tem krčeviteje si je pomagal zopet nánjo nazaj.

S sramoto bi bili izbacili iz svoje srede v srednjem veku plemenitaži vsacega svojih vrstnikov, komur bi bilo prišlo na misel oskruniti si roko in grb z zaničevano trgovino; le meščan naj se je drgnil ob židih, usnjarjih i. t. d. in se bratil s trgovsko sodrgo, ki je drla vkup od vseh stranij sveta, vitezu je odločila usoda čistejše vire blagostanja, dala mu je širna zemljišča in kmete na njih, ustvarila je zanj in samo zanj imenitne civilne in vojaške službe. Konec 17. stoletja pak se pri trgovini dobljeni groš ni več videl tako umazan. Nazori v trgovanji so se tekom dveh stoletij tako presukali, da se celo cesarska pisarna ni več branila podeljevati imenitnim in obogatelim trgovcem plemenitaško čast.

S početka so gledali plemenitaži to novo po usnji in rozinah duhteče plemstvo pisano po strani: z njimi pajdašiti se jim nikakor ni prihajalo na misel. Cesarska diploma še ni nikakor zadostovala; šele v javnem deželnem zboru med plemenitaže vzprejeti novinec postal je v resnici vrstnik plemenitažem. Tudi do tega je s časoma prišlo in nekdanjim trgovcem, v srednjem veku tako zaničevanim meščanom, odpirati se je jela pot do vseh onih pravic, svoboščin in prednostij, s kakeršnimi so bile oblagodarjene najstarejše plemenitaške rodovine.

Tako se je rušil in vedno hitreje podiral zid, ki je ločil doslej ta dva stanova. Razrušil ga je oni vsegamogočni coprnik, ki mu pravijo denar. Njegova veljava je rasla od leta do leta; mnogo še sedaj prav odličnih plemenitaških rodovin kranjskih si je s trgovstvom kupilo plemenitaške diplome, kar dosti živo dokazuje, kako živahna je bila pač nekedaj kranjska trgovina in kako velik dobiček je nosila.

Prvi reprezentant ljudij, ki so na Kranjskem prav z nič pričeli ter si pridobili ogromno imetja, je nekov Tirolec Jakob Schell, ki se ga Kranjska, zlasti pa njeno plemstvo, spominja še danes z veliko hvaležnostjo. Trgovcem po navadi ne moremo podtikati, da bi jih

idealni napori in preplemeniti čuti preveč mučili, a Jakob Schell je bela vrana med njimi, mož, ki je vse svoje na Kranjskem pridobljeno imetje posvetil blaginji te dežele.

Doma je bil iz malega tirolskega mesteca Sterzinga ne daleč od Inomosta. Njegovi predniki so se pisali za Schelle; že v 16. stoletju so bili veljavni in spoštovani meščani, ki so si služili svoj kruh z usnarjenjem. Oče Jakoba Schella je bil hišnik in sedlar; potem kar je o njegovem imetju znanega, moremo le reči, da v zlatu ni tičal in da mu je dalo preskrbovanje njegove rodovine dosti posla. Koliko glav je štela, ni povedano nikjer, le toliko se vé gotovo, da je imel dva sinova in tri hčere. Nam je tu jedino le sin na mari, ki mu je bilo po očetu ime Jakob, ter je bil morebiti njegov najstarejši otrok.

Rojen je bil Jakob Schell dné 24. julija 1652. O njegovi mladosti se ne ve nič, ravno tako tudi ne, kje si je pridobil prvo imetje, s katerim se je spuščal pozneje v tako velike spekulacije in je tako čudovito pomnožil. Prvikrat ga srečujemo kot šestindvajsetletnega trgovca na Dunaji in kake tri mesece za tem v laškem Vidmu. Takrat je že ves vtopljen v trgovski posel. Kaj je imel opraviti na Dunaji in kaj v Vidmu, ne vemo; iz pisem, ki mu jih je pisal neki Augustin Codelli, praded še sedaj na Kranjskem živeče baronovske rodovine, posnemamo le toliko, da so ga gnali z Dunaja na Furlansko trgovski posli.

Za šest let nam izgine podjetni trgovec zopet izpred očíj; kod je poskušal svojo srečo, ni znano. V početku leta 1684. pak se nam zopet pokaže; takrat je sklenil namreč z nekim pravdarskim doktorjem v Ljubljani dr. Albertijem pogodbo, po kateri sta naročila ta dva moža na skupne stroške in proti delitvi dobička šest danskih žebcev, po pet let starih. Namenjeni so bili kot jezdni konji za nekega kranjskega plemenitaža. Vsaj to leto, če ne že popreje, stopil je torej v trgovsko dotiko s kranjskimi plemiči in se odločil ostati na Kranjskem, kajti majnika meseca je sklenil trgovsko pogodbo z nekim tržaškim trgovcem, češ, da ga bode preskrboval s kranjskim blagom. Konec leta si je najel skladišče na Bregu in se prihodnje leto poročil s Kranjico Katarino Hofstätter.

Že tačas je bila njegova trgovina z različnimi domačimi pridelki neki velika. Leta 1686. se mu je zavezal nekov Schneditz preskrbeti mu žita, kolikor ga bo le mogel, Schell pak bo moral imeti pripravljenega toliko sukna, olja in družega blaga, kolikor bi ga Schneditz potreboval.

Bržkone je Schell že takrat zalagal kranjsko vojsko v vojaški granici z žitom, sicer pak je trgoval že z vsemi kranjskimi pridelki,

zlasti s platnom, medom in siti, kojih si je o neki priliki naročil »700 Buschen Siebböden«. Še ne štiridesetletni mož pridobil si je že tako imetje, da se je mogel z dvema deželama spuščati v trgovske zveze. Leta 1691. je že zalagal s suknom vse koroške vojake, ki so jih pošiljali v granico. Schell je bil že tako na trdnem, da je smel odtegniti svoji trgovini precej lepo svoto denarja in izhajal je vkljub temu še vedno lahko. Spuščal se je v denarno trgovino z deželnimi stanovi. Neki Ullrich je imel namreč zahtevati od kranjskih deželnih stanov 5190 gld., a tem je šlo za denar jako trdo in odrivali so upnike od leta do leta. Ullrich je bil tega večnega odrivanja ali že sit, ali pak je sam potreboval denarja, skratka, prodal je Schellu to svojo terjatev do kranjskih stanov. Take denarne operacije posebno z deželnimi stanovi so bile takrat kaj dobre. Kdor je bil v 17. in v početku 18. stoletja z deželno blagajnico v dotiki, bodisi v kateri koli, temu ni bilo treba stradati kruha, posebno če je imel toliko pod palcem, da je mogel podpirati deželno blagajnico, ki je bila v jednomer v velicah denarnih kleščah. Deželni stanovi so jemali denar na posodo, kdor ga jim je le hotel posoditi. Jakob Schell je posodil deželi leta 1694. že 40.000 gld. Mož je bil torej takrat že zelo imovit, kajti po denašnji veljavi denarja bi plačala ta svota gotovo petkrat toliko, torej 200.000 gld. Obresti si je izgovoril Schell po 6%; a bržkone mu jih stanovi niso mogli plačevati. To smemo sklepati vsaj po tem, da so mu prepustili, namestu da bi mu jih plačevali, ves vinski dac za Ljubljano.

Leto za tem posodil je deželi zopet čez 26.000 gld. Pri tem pa ni nikakor opustil trgovine z domačimi pridelki, posebno s siti, platnom, medom, žebliji i. t. d. dasi je mogel tej svoji po mnogih deželah razpredeni trgovini na debelo odtegniti take velike vsote; ker je imel zajedno v Ljubljani še menično banko, bil je gotovo že ogromno bogat gospod. Dostaviti pa moramo, da je brez ozira na svoj dobiček koristil s tako velikansko trgovino v prvi vrsti deželi sami, ker je odpiral domačim pridelkom pota na tuje.

V pripoznanje njegovih zaslug ga je povzdignil cesar Leopold I. 22. majnika 1696. v plemenitaški stan podelivši mu pridevek »von und zu Schellenburg« ter ga zajedno imenoval svojim cesarskim svetnikom. Iz te plemenitaške diplome izvédamo tudi, da je bil ljubljanski svetovalec in da so že njegovi predniki pridobili si zasluge za avstrijsko državo.

Dasi poplemeničen, nadaljeval je trgovino in se zavezal s Petrom Codellijem pl. Fahrenfeld in pl. Geilbergom v neko podjetje, v katero je vtaknil vsakdo teh treh mož po 30.000 gld. Srečo je imel

gotovo pri vsem, cesar se je lotil in kmalu zatem je mogel deželi l. 1698. zopet posoditi 14.062 in 70.000 gld. Obile vojske cesarja Leopolda I., posebno s Turki, nakladale so kranjski deželi grozne teže.

Kako bi si bili li kranjski stanovi pomagali, ko ne bi jim bila Schellenburgova blagajnica odprta v vsaki priliki! Odkar jim je jel posojevati pa do leta 1698., nakopičila so se njegova posojila na več kot na jeden milijon goldinarjev. Tacega moža je bilo treba gladiti in ga na rokah nositi; njegova naklonjenost je bila za kranjsko plemstvo neprecenljive vrednosti. Zato so ga pak tudi l. 1698. z veseljem in jednoglasno vzprejeli med se, to se pravi, podelili mu inkolat ter ga — ker je bil že nekaj let sem poplemeničen — storili deležnega vseh onih pravic, ki so jih uživali oni sami.

A tudi koroški deželi je priskočil Schellenburg marsikaterikrat na pomoč, zato so ga petnajst let potem l. 1713. tudi koroški plemenitaži vzprejeli med svoje vrstnike.

Že iz doslej navedenega ni težko spoznati, da je bil Schellenburg zaradi svojih mnogostranskih podjetij, velikanske trgovine z najrazličnejšimi kranjskimi pridelki in izdelki, in zaradi posojil, s katerimi je podpiral deželne stanove, velik dobrotnik deželi. A tudi kranjska duhovščina, v prvi vrsti ljubljanska, isti čas ni imela boljšega prijatelja mimo Schellenburga. Skoro vse ljubljanske cerkve ga imajo vpisanega med svojimi največjimi dobrotniki.

Leta 1685. dal je napraviti v frančiškanski cerkvi Marijinega nebovzvetja, ki je stala na sedanjem Valvasorjevem trgu in ki so jo dali l. 1784. podreti, lep od črnega genoveškega marmeljna izsekan oltar. Takrat še ta mala cerkvice ni bila dodelana, dasiravno je že Valvasor dejal o nji l. 1689, da je »im besten Bauen beschäftigt«. Treba je bilo Schellenburgove pomoči, da je bilo leta 1703. vendar že cerkveno delo končano. Dal je cerkvico presnažiti ter napraviti še jeden oltar.

V sedanji frančiškanski cerkvi naredili so l. 1703. na njegove stroške v žagradi vse (kostne) od težkega lesa, in tudi podobo sv. Avgušтина na stropu napraviti je dal on.

Ravno isto leto je zmanjkalo v šentjakovski cerkvi blaga za nove zvonove. Schellenburg je daroval Jezuvitom v ta namen 2000 gld.

Za popravo cerkve sv. Nikolaja in žagrada dal je l. 1709. tadanjemu vikarju Thalnitscherju 1000 gld.

Izmed cerkvá in samostanov zunaj Ljubljane storil je Schellenburg kamniškim frančiškanom največ dobrega. Kamniški samostan je

postal do l. 1695. že tako slab, da je bil pravi podrtiji podoben. Za popravo njegovo je daroval Schellenburg 16.000 gld.

Najlepši spomenik svoje pobožnosti in darežljivosti pak si je postavil Schellenburg z ustanovljenjem uršulinskega samostana v Ljubljani.

Povod k zidanju tega samostana je dala neka baronovka Pillichgratz Marija Eleonora pl. Strobelhof, ki je poslala svojo jedino hčerko Evo Frančiško goriškim uršulinkam v odgojo. Mladi baronci se je samostansko življenje tako prikupilo, da se je odločila ostati v samostanu. Ker pak bi bila imela mati svojo hčer rada bliže in sicer v Ljubljani, ponudila je v sporazumljeni s svojim možem 10.000 gld., ko bi se ustanovil v Ljubljani uršulinski samostan. A to se ni zgodilo in sicer iz dveh vzrokov ne; prvič je bil ponujani dar premajhen, drugič pak je baronovka Strobelhofovka kmalu zatem osrečila svojega soproga z moškim potomcem.

Ker pak je ta misel provzročila med ljubljanskim plemstvom glasen odmev, potegnil se je Schellenburg zanjo ter jo tudi izvel.

V Rimu so praznovali takrat veliki jubilej in Schellenburg se je odločil popotovati tjakaj. Tako dolga pot pak je bila takrat kaj nevarna stvar; šlo je za življenje in smrt in nihče se ni odpravil od doma, da ne bi bil spisal poprej svoje oporoke. Tako je storil tudi Schellenburg. Za uršulinski samostan odločil je 20.000 goldinarjev, obiskal uršulinke v Gorici ter tam zvedel, da se je Strobelhofovka popolnoma skujala. Iz Rima domov prišedši se je ponudil predstojnici goriškega samostana, da podari on tistih prej obljubljenih 20.000 gld., če ga sprejmo kot ustanovnika ter obljubijo njemu in njegovi soprogi vse one milosti in dobrote, ki jih sicer uživajo ustanovniki.

Seveda je prišel iz Gorice pritrjen odgovor in kmalu za njimi so odrinile od tam štiri uršulinke proti Ljubljani.

Schellenburg in mnogo odličnih ljubljanskih gospodov so se jim peljali po Ljubljani nasproti. Stanovanja seveda zanje še ni bilo nobenega odločenega; ponujale pa so ga jim vse imenitne rodovine ljubljanske. Nune so sprejele Schellenburgovo ponudbo ter se naselile v zgornjem nadstropji njegove hiše, ki jo je dal Schellenburg prav po samostanski prirediti ter jo od drugih sob ločiti z železnimi vrati. Toda dolgo te žene niso ostale v Schellenburgovi hiši; ljubljanski zrak jim ni ugajal, obolele so in prepeljati so jih morali že čez pet mesecev v samostan sv. Klare v Mekinjah pri Kamniku.

Vendar pak vkljub Schellenburgovi darežljivosti uršulinke niso bile zagotovljene, da se bodo smele v Ljubljani stalno naseliti. Delali

so jim ovire nekje, od koder jih ni pričakoval niti Schellenburg niti ljubljansko plemstvo. Uršulinke bi si bile smele zidati samostan le tedaj, ko bi zadobile dovoljenja za javni pouk, a tega dovoljenja jim niso dali, dokler se ni cesarica Eleonora Magdalena sama prav živo zanje potegnila. Naposled je prišlo vendar le tako željno pričakovano dovoljenje z Dunaja.

Za šolo potrebne prostore so najeli v hiši znanega ljubljanskega meščana in bogataša Gabrijela Ederja, toda po odpravljeni prvi za-preki zavalila se jim je druga pod noge. V Ljubljani bivajoče štiri nune niso imele za pouk mladine ali ne veselja ali pa ne sposobnosti, skratka, poslati so morali v Gorico po tri druge nune: M. Cecilijo grofinjo Herberstein, S. Uršulo grofinjo Coronini in neko Frančiško Winin. Med tem je preteklo jedno celo leto in pouk ženske mladine se je pričel šele 2. julija 1703.

Zdaj šele je bilo bivanje nunam v Ljubljani zagotovljeno in šele od tega dne so jele teči obresti iz ónega Schellenburgovega kapitala 20.000 gold. S temi obrestmi se je plačevala najemščina za šolo in so se vzdrževale nune učiteljice.

Kaj pak zidanje samostana? Schellenburg je z obljubljenimi 20.000 gold. položil le temelj temu podjetju. Za zidanje samo ta svota ni mogla nikakor zadostovati, zlasti ker Schellenburg ni imel med plemstvom posnemovalcev, ki jih je morebiti pričakoval. Pomagal je zopet on sam obljubivši 24.000 gold. S tem denarjem je kupil vrt grofa Turjaškega za 12.000 gold. in vrt grofa Eggenberga za 7000 gold. Teh vrtov se je dotikalo deželno igrišče (Ballhaus) in zdelo se je to poslopje najbolj dostojno bivališče za nune. Po dolgotrajnem pogajanju z deželnimi stanovi so prevzele nune igrišče ter se zavezale, sezidati stanovom novo igrišče ne daleč od starega; s početka je bilo staro igrišče samostan, pozneje pa so ga nune odmenile za vnanjo šolo, kar je še dandanes.

(Konec prihodnjit.)

Ljubljana v ljudopisnem oziru.

Sestavil **Evgen Lah.**

(Dalje.)

a vsakdanje življenje jako poučne, praktično važne, ker v vse raznovrstne kroge posezajoče, so črtice o zakonih, porodih in umrljivosti v našem mestu: Z ozirom na razmerje zadnjih dvanajstih let pride v Ljubljani na vsako leto povprek po 186

do 187 zakonov, ali na vsacih 131 ljudi po jeden zakon. Posebej je bilo pa zakonov:

Leto	Število	Relativni + ali —	Leto	Število	Relativni + ali —	Leto	Število	Relativni + ali —	Leto	Število	Relativni + ali —
1875	231	—	1878	157	—13·74	1881	162	—11·95	1884	189	+ 7·39
1876	179	—22·51	1879	181	+15·29	1882	185	+14·20	1885	194	+ 2·65
1877	182	+ 1·68	1880	184	+ 1·65	1883	176	— 4·86	1886	218	+12·37

Sploh se tedaj lahko trdi, da se število zakonov v zadnjem desetletji množi; narastlo je za 39 ali za 21·80%, to je za 2·18% povprek na leto. Pomenljivi so le primankljaji iz 1875. na 1876., oziroma iz 1877. na 1878. in iz 1880. na 1881. leto; temu nasprotno pa tudi večji prirastki iz 1878. na 1879., oziroma iz 1881. na 1882. in iz 1885. na 1886. leto.

Zanimljiva je razdelitev ženinov in nevest po starosti. V tem oziru nas poučujeta iz zadnjih let sledeči tabeli:

a) Ženini:

Doba	1886		1885		1884	
	Število		Število		Število	
	abs.	rel.	abs.	rel.	abs.	rel.
do 24 let	16	7·38	18	9·28	16	8·47
24—30 »	102	47·00	77	39·69	71	37·56
30—40 »	55	25·35	65	33·51	62	32·80
40—50 »	25	11·52	17	8·76	24	12·70
50—60 »	12	5·07	8	4·13	12	6·35
nad 60 »	7	3·68	9	4·63	4	2·12

β) Neveste:

Doba	1886		1885		1884	
	Število		Število		Število	
	abs.	rel.	abs.	rel.	abs.	rel.
do 20 let	24	11'06	14	7'22	14	7'40
20—24 »	56	25'80	53	27'32	29	15'34
24—30 »	80	36'87	71	36'60	70	37'20
30—40 »	41	18'91	38	19'58	60	31'60
40—50 »	14	6'44	14	7'22	14	7'40
nad 50 »	2	0'92	4	2'06	2	1'06

γ) Sploh:

Doba	Relativno število povprek	
	Ženini	Neveste
do 24 let	8'33	31'67
24—30 »	41'67	36'83
30—40 »	30'33	23'17
40—50 »	11'00	7'00
nad 50 »	8'67	1'33

Z ozirom na konfesijo so bili zakoni v popolnem razmerji s prebivalstvom po konfesiji, katero je v ogromni večini rimsko-katoliško. L. 1886. so bili vsi zakoni rimsko-katoliški, leta 1885. vsi razven dveh protestantovskih, leta 1884. vsi razven jednega protestantskega.

Gledé stanu so ženini v veliki večini samci, le deloma tudi vdovci. Leta 1886. se je poženilo v Ljubljani 176 samcev in le 42 vdovcev; leta 1885. samcev 158, vdovcev 36; 1884. leta 158 samcev in 31 vdovcev. Še večje je nasprotje pri nevestah: Leta 1886. se je pomožilo 205 samic in le 13 vdov; 1885. l. 180 samic in 14 vdov; 1884. l. 169 samic in 20 vdov.

Zanimati utegne tudi razdelitev ljubljanskih ženinov in nevest po rojstnih krajih in po domovinstvu ali pristojnosti. Leta 1886. je bilo od ljubljanskih ženinov rojenih Ljubljančanov 61, Kranjcev sicer 117, avstro-ogerskih državljanov sicer 33, inozemcev 7. Zelo podobno je

bilo tudi razmerje leto poprej s 53 Ljubljančani, 106 Kranjci sicer, 32 avstro-ogrskimi državljani sicer in s 3 inozemci. Leto 1884. je štelo 48 Ljubljančanov, 112 Kranjcev sicer, 27 avstro-ogrskih državljanov sicer in le 2 inozemca. — Nekoliko drugače je z nevestami: Leto 1886. je štelo 68 Ljubljančank, 130 Kranjic sicer, 20 sicer iz Avstro Ogrske, inozemke nobene. Leto 1885. je imelo le 58 Ljubljančank, 120 Kranjic sicer in 16 nevest iz Avstro-Ogrske sicer spet brez inozemke. V l. 1884. je bilo 57 nevest Ljubljančank, 111 Kranjic sicer, 19 iz Avstro-Ogrske sicer in 2 inozemki. — V obče se tedaj lahko reče, da je le tretjina ženinov in nevest rojenih Ljubljančanov, oziroma Ljubljančank, dobra polovica iz Kranjske sicer, šestina pa od drugod. Razložek je pri zadnjem številu le ta, da se ženini od drugod delijo še v Avstro-Ogre sicer in v inozemce, da je pa pri številu nevest od drugod število inozemk celo neznamno.

Pristojnost se precej močno ujema z razdelitvijo po rojstnih krajih, ne kaže je tedaj še jedenkrat podrobno razpravljati.

Oglejmo si zakone po mesecih. Kakor popolnoma naravno, šteje najmenj zakonov zaradi adventnega časa december. Jednaka je sploh tudi s postnim časom; ker je pa le-ta premakljiv in ker pada časih z enakima polovicama v marcij in april, časih z enakima v februar in marcij, največkrat pa z večjo polovico v marcij, zatorej so v tem oziru razmere raznih let zelo različne. To velja ravno o ónih treh letih, o katerih v obče tu govorimo, od katerih je imelo jedno izredno pozno, jedno srednjo, jedno pa zelo zgodnjo Veliko noč. Največ porok štejeta vselej predpustni februar in predadventni november; za njima prihajajo januar, maj in oktober; zadnji je, kakor že rečeno december, predzadnja marcij in april. Sicer je pa razmerje sledeče:

Leto	Število zakonov po mesecih																							
	Absolutno												Relativno											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1886	14	34	27	—	22	22	13	17	12	29	28	—	6.4	15.6	12.4	—	10.1	10.1	6.0	7.8	5.5	13.2	12.9	—
1885	16	44	1	8	17	8	13	12	13	26	35	1	8.2	22.9	0.5	4.1	8.7	4.1	6.7	6.2	6.7	13.4	18.0	0.5
1884	21	39	—	2	29	9	19	13	16	16	25	—	11.1	20.7	—	1.1	15.4	4.8	10.0	6.6	8.5	8.5	13.3	—
1883	17	39	9	3	23	13	15	14	14	24	29	—	8.5	19.5	4.5	1.5	11.5	6.5	7.5	7.0	7.0	12.0	14.5	—

Omenjeno bodi še, da je preminulo 1886. l. 274 zakonov, vsi vsled smrti moža ali žene, ali obeh; noben vsled ločitve; 1885. leta 204, 1884. leta 225; povprek vsako leto po 234.

Knjižica govori dalje o porodih v vsakovrstnem oziru, predvsem po številu sploh, katero se suče med 690 in 890. Podrobno razmerje iz zadnjih dvanajstih let je pa sledeče:

Leto	Število	Pomnožek ali pomanjšek	Leto	Število	Pomnožek ali pomanjšek	Leto	Število	Pomnožek ali pomanjšek	Leto	Število	Pomnožek ali pomanjšek
1875	792	—	1878	763	-5.45%	1881	788	+7.80%	1884	802	-1.72%
1876	768	-3.03%	1879	690	-9.57%	1882	809	+2.67%	1885	890	+10.97%
1877	807	+5.08%	1880	731	+5.94%	1883	816	+0.86%	1886	842	-5.40%

Vsako leto povprek je tedaj v Ljubljani rojenih 791 otrok, to je na vsacih 33 ljudi po jeden.

Kako se delé ti porodi gledé zakonstva, življenja in spola?

Leto	Število porodov					
	absolutno			relativno		
	zakonski	nezak.	sploh	zakonski	nezak.	sploh
1886	563	279	842	66.86	33.14	100.00
1885	603	287	890	67.76	32.24	100.00
1884	542	260	802	67.58	32.42	100.00

Na podlagi tega izkaza tedaj lahko rečemo, da sta dve tretjini novorojencev zakonski, jedna pa nezakonska.

Leto	Število porodov					
	absolutno			relativno		
	živi	mrtvi	sploh	živi	mrtvi	sploh
1886	821	21	842	97.51	2.49	100.00
1885	855	35	890	96.07	3.93	100.00
1884	774	28	802	96.51	3.49	100.00

Število mrtvorojencev je tedaj prav nezatno.

Leto	Število porodov					
	absolutno			relativno		
	moških	ženskih	sploh	moških	ženskih	sploh
1886	454	388	842	53'92	46'08	100'00
1885	437	453	890	49'10	50'90	100'00
1884	421	381	802	52'49	47'51	100'00

Število porodov gledé spola ni tedaj v nobenem razmerji s številom prebivalstva sploh gledé spola; tu nadkriljuje moštvo, tam precej močno ženstvo.

Kako se delé porodi v vseh teh raznovrstnih ozirih po posameznih mesecih?

Leto		Število porodov v meseci											
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1886	absolutno	104	67	85	86	62	61	48	77	56	67	66	63
1885		82	78	88	67	71	70	80	79	66	62	70	77
1884		72	61	63	78	73	59	78	61	73	65	63	56
1886	relativno	12 35	7'96	10'09	10'21	7'38	7'26	5'76	9'02	6'68	7'96	7'84	7'49
1885		9'21	8'76	9'89	7'51	7'97	7'85	8'99	8'87	7'40	7'05	7'85	8'65
1884		8'98	7'65	7'89	9'70	9'10	7'17	9'70	7'65	9'10	8'13	7'89	7'04

Z ozirom na razmere zadnjih let smemo tedaj izreči, da je v Ljubljani porojenih vsako leto nad 800, vsak mesec po 70 otrok; vsak dan sta še po več kot dva krsta. V prvi polovici leta je bilo v obče več porodov, kakor v drugi: v prvi po 440, v drugi le po 400; v prvi po 74, v drugi le po 66 na mesec. Največ porodov imajo januarij, marcij in april; najmenj junij, september, oktober in december.

Manjše važnosti je razdelitev po mesecih pri razvrstitvi med živo- in mrtvorojenci, manjše zategadelj, ker je število mrtvorojencev, kakor že omenjeno, v primeri s številom živorojencev, že samo ob sebi neznan, na mesece porazdeljeno še neznatnejše.

Drugačno je že razmerje med zakonskimi in nezakonskimi porodi. Naslednja tabela nas poučuje, kako je v tej stvari s posameznimi meseci zadnjih let.

Leto		Število porodov v meseci													
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
a) absolutno	1886	zak.	61	40	60	57	40	40	29	63	40	48	42	43	
		nezak.	43	27	25	29	22	21	19	14	16	19	24	20	
	1885	zak.	53	59	59	43	42	55	57	56	46	39	45	49	
		nezak.	29	19	29	24	29	15	23	23	20	23	25	28	
	1884	zak.	42	41	42	54	48	41	57	47	48	42	36	44	
		nezak.	30	20	21	24	25	18	21	14	25	23	27	12	
	sploh	zak.	52	47	54	51	44	45	48	55	45	45	41	45	
		nezak.	34	22	25	26	25	18	21	17	20	20	25	20	
	b) relativno	1886	zak.	58:66	59:70	70:58	66:28	64:52	65:57	60:42	81:81	71:43	71:64	63:63	68:25
			nezak.	41:34	40:30	29:42	33:72	35:48	34:43	39:58	18:19	28:57	28:36	30:37	31:75
		1885	zak.	64:63	75:64	67:04	64:18	59:15	78:57	71:25	70:89	69:70	62:90	64:29	63:63
			nezak.	35:37	24:36	32:96	35:82	40:85	21:43	28:75	29:11	30:30	37:10	35:71	30:37
1884		zak.	58:33	67:21	66:67	69:23	65:75	69:49	73:08	77:05	65:75	64:62	57:14	78:57	
		nezak.	41:67	32:79	33:33	30:77	34:25	30:51	26:92	22:95	34:25	35:38	42:86	21:43	
sploh		zak.	60:47	68:12	68:35	66:23	63:77	71:43	69:57	76:39	69:23	69:23	62:12	69:23	
		nezak.	39:53	31:88	31:65	33:77	36:23	28:57	30:43	23:61	30:77	30:77	37:88	30:77	

Ako primerjamo na podlagi te tabele mesečne povprečke z letnim povprečkom (67:40 : 32:60), tedaj najdemo, da ni razven januarija in avgusta nikjer znatnega razločka in sicer pri prvem v neugodnem, pri drugem v ugodnem zmislu.

(Dalje prihodnjič.)

Vila Slovinska.

Črtice o hrvatskem pesništvu v Dalmaciji XV.—XVIII. veka.

V tristoletni spomin rojstva Gunduličevega, zajedno v njegove smrti spomin dvestopetdesetletni. * dné 6. januarja 1588. † dné 8. decembra 1638.

Spisal A. Fekonja.

(Dalje.)

Dobrovnik pa slovinska književnost.

Prve národne pesnike v Dalmaciji nahajamo, kolikor se od tedanjih okolnostij zna izvestnega, najpreje v Spletu in potem v Starem Gradu na otoku Hvasu, kateri mesti se torej morata zmatrati zibelji jugoslovanske književnosti. Vendar mnogo znamenitejši v tem obziru je upravo slovinski Dobrovnik, nekdanja romanska Ragusa, potomek grškega Epidavra.

Cvetoče po trgovini in slobodno v politiki postalo je tó mesto središče omiki južnih Slavjanov ter je svoje krilo razprostrlo vsem življem naobraženosti in prosvete, tako da plod, ki ga je bil zbral Dobrovnik, malo da vseh ostalih ne prekaša. O trgovini dobrovniški smo že slišali. A Dobrovnik je znal tudi svojo nezavisnost obraniti si nasproti vsem neprijateljem: Grkom in Rimljanom, Benečanom in Ogrom, Turkom in istim slavjanskim sosedom, vladalcem srbskim in bosenskim. Tó slobodno mesto je bilo mnogemu mogotcu pribežališče pred nasiljem turškim. Semkaj so se zatekali celó slavjanski knezi in kralji bosenski in srbski, kjer so pred vražno silo nahajali gotovo brambo in ono slavjansko gostoljubnost, katere niso mogle predobiti ni besede ni pretnje ni vojske sovražne.

Lepo kakor resnično govori o Dobrovniku A. Šenoa (v »Vienci« 1874. 28): »Na vsem slavjanskem jugu ni znamenitejšega mesta od Dobrovnika, slavne glave davne slavjanske republike, katera je preživevši toliko vekov šele na začetku našega stoletja dovršila svojo dóbo. Nam Hrvatom je Dobrovnik čudno svetilišče, svetla zvezda na temnem obzorji naše minolosti, zelena oaza v puščavi neznanja in barbarstva prešlih časov«. — Dobrovčani so bili devicam modricam v občé postavili takšen hram, da je tó mesto po pravem bilo nazvano »slovinska Atina.« »Ali nikdar se ni ves duševni život starih Grkov tako usredotočil v Ateni, kakor našega národa v Dobrovniku« — pravi Ivan Kukuljević. »Književnost in umetnost, trgovina in obrt, národni značaj in običaj vseh južnih Slavjanov ustanovil je tu svoje

stalno sélo tečajem mnogih vekov« (»Vienac« 1872: Putne uspomene). In res mnogo znamenitih ljudij nahajamo v Dobrovniku, možev na glasu ne samo pri Slavjanih, temveč tudi v Italiji in po vsi Evropi slavnih učenjakov, pesnikov, umetnikov, državnikov, trgovcev itd.

Prevažno pak je tó mesto v národni književnosti. Pesništvo slovinsko je baš v Dobrovniku doseglo največjo stopinjo razvitka in vrhunec svoje slave; a vlastelji in meščani dobrovniški so dali celo vrsto najboljših pisateljev národnih, tako da književna dóba XVI. in XVII. pa nekoliko XVIII. veka, zlasti v pesništvu pravo zasluđuje ime dobrovniške literature. Zato mu primerno H. Lucić kliče: »Dubrovniče, časti našega jezika, ká cvateš i cvasti vazda češ do vika«; in Iv. Vidali o tem mestu pravi: »Svuda ga jes (t) puna slava, svud on slove, harvatskih ter kruna gradov se svih zove; Još dobro ima toj i dar taj Bogom dan, da slavnih sdarži broj spivalac neskončan«; a Ivan Gundulić mu v svoji »Dubravki« peva: »O liepa, o draga, o sladka slobodo, Dar u kom sva blaga višnji nam Bog je dó, Uzročje istini od naše sve slave, Uresu jedini od ove dubrave. Sva srebra, sva zlata, svi ljudski životi, Ne mogu bit' plata tvoj čistoj ljepoti.«

Da se je uprav v Dobrovniku pesništvo popelo na svoj vrh, da je tó mesto tako dolgo bilo središče znanostij in umetnostij: to se mora pripisovati največ političnim okolnostim. Ako tudi Benečani niso strogo cenzorski prečili razvitka národne književnosti po mestih sebi podloženih, to so vendar rože cvele le samo onim, kateri so italijanski živelj priljubljali in se trudili za blišč beneške republike, kar so mogli samo tedaj, ako so bolj pazili na gospodarstvo svojih možnih gospodarjev, nego li se ozirali na slavjansko duševno rajo. A popolno nezavisnost in politično samostalnost užival je zopet, kakor rečeno, zmerom le Dobrovnik (kakor so tudi njegovo slobodo opevali mnogi pesniki domači in inostrani). In zato povse pravo veli dr. Rački v tem obziru o Dobrovniku: »Ta sloboda je rodila in uzgojila naše prvake, brez katerih bi nam prešlost bila brez utéhe in ponosa« (»Vienac« 1875. 13).

V Dobrovniku — tako piše tudi naš Stanko Vraz (v Kolu IV. 81. nsl.) — »tu so se postavile stolice nauki klasikov rimskih in grških, in pod vplivom duha zajemanega iz pesnikov klasičnih rodile so se in odgojile umetne vile dobrovniške, a jezik naš (slovinski) se je vzpel na najvišnjo stópinjo izobraženosti . . . Dobrovčani naši so pravi biseri naše (»ilirske«) starine, zvezde predhodnice sedanje prosvete zapadne. Razven Italijanov in Španjolcev ni nijednega národa v Evropi, kateri bi se v oni dóbi smel ponašati z enakim blagom

umetne poezije. Izmed Slavjanov so Dobrovčani prvi zaran pohiteli na tó polje. Drugi so bili Poljaki; todà oni so se prebudili, ko je književnost ilirska v Dobrovniku slavila že zlati svoj vek. Da so se Dobrovčani nagnili bolj za klasicizmom romantiškim, zanemarjajoči uzore národne, to je bila moda ali ukus, kateri je zavladal pri vseh národih onega in naslednjih vekov, kakor hitro so pomolili glave na polje duševno ali književno. Šele v sedanjem stoletji je književni duh národov krenil drugim pôtom, vračajoč se k svojemu pravemu čistemu izvoru, kateri udarja izpod korena živega domačega, izpod srca samega ljudstva ali prirodi puščenega národa (t. j. k národnim pesmim). Kar je med tem najznameniteje pri naših Dobrovčanih, moramo priznati. Oni so bili razložni in umnostni pisalci in osobito vrstni veščaki v národnem jeziku, da jim ni bilo drugóv v nijednem kraji prostranih naših (jugoslavjanskih) dežel ne prej ne poslej. Vsa je prilika, da je v XVI. veku, ko je v Dobrovniku jezik književni došel na najvišji vrh izobraženosti, prosti narod govoril še čakavski v onem preslavnem mestu in po vseh zemljah njegóve države. Vendar pri vsem tem pisatelji niso mešali oblik čakavskih v književno štokavščino, razven za skrajno potrebo rime, a tudi to jako redko.◀

Pesniki slovinski in njihovi proizvodi.

Slovinska književnost, proizvedena v Dalmaciji in na bližnjih otokih od konca XV. pa do začetka XIX. stoletja, obiluje v vsaki stroki pesništva. Navajajoč sedaj glavne njé obdelovalce in plodove njihove, deliti čemo stvar logično na pglavitne vrsti poezije po so-stavu poetike, a to sledeči po največ razredbo Ljubićevo l. c. II. 357 nsl.

Na prvem mestu je v pesništvu slovinskem lirika. »Že v prvem razvoji hrvatskega književnega življenja dospela je tá do takšne sijajnosti, da jí tedaj razven Italije ni bilo para na svetu; a tudi v naslednjem ni prav nič popustila, dà, na začetku XVIII. veka posegla je do največje dovršenosti.« Med prvimi delavci na tem polji so bili že sploh prvi, t. j. najstarejši pesniki na konci XV. in tečajem XVII. stoletja, kakor Marko Marulić, v Spletu (umrl 1524), zlagajoč razne lirske pesmi, Gjore Držić, v Dobrovniku (umr. o. 1510), pesmi ljubavne, Šiško Menčetić, v Dobrovniku (umr. 1501 ali 1524), pesmi ljubavne pa elegije, Hanibal Lucić na Hvaru (umr. po 1532), pesmi ljubavne zlasti krasno »Uzor ljepote«, Nikola Dimitrić v Dobrovniku (umr. 1553), pesmi pobožne in ljubavne, Mavro Vetranić v Dobrovniku (umr. 1576), razne pesmi lirske. »V téh res da večkrat zastoj iščeš naravno razvijanje pojmov in razvrstitev delov z ozirom na skladno

jedinstva, a to se navadno združuje z razvitkom; ali nasprotno nahajaš v izobilje veličanstvenih mislij, jedrnatih izrazov, živih slik, krepkih in zanimljivih trenutkov kot brezdvajben dokaz njihovega izvenrednega uma. Obilno napojeni s klasicizmom leteli so ravno kvišku, ne pazéč na manjše zadéve, a ostavljajoč svojim naslednikom, da stezo od njih prokrčeno vse bolj razširijo in ugledajo.

A to so tudi storili njihovi učenci istotake pesmi zlagajoči: Nikola Nalješković, v Dobrovniku (umr. 1587) pesmi ljubavne, Nikola Matulić v Spletu (roj. o. 1480) pesmi pobožne in ljubavne, Maroje Držić v Dobrovniku (um. 1580) pesmi ljubavne, Alviž Bafo v Šibeniku pesmi pobožne, Miho Bunić — Babulinović v Dobrovniku (umr. o. 1590) pesmi ljubavne, Savko Bobalić v Dobrovniku (umr. 1585) pesmi ljubavne, Maroje Mažibradić v Dobrovniku (umr. 1591) pesmi ljubavne, Petar Divnić v Šibeniku (umr. po 1587) pesmi pobožne, Dinko Ranjina v Dobrovniku (umr. 1607) pesmi ljubavne in duhovne. Dinko Zlatarić v Dobrovniku (umr. 1607) tudi pesmi ljubavne in duhovne. Po njih primeru so dalje napredovali v XVII. stoletji: Ivan Gundulić v Dobrovniku (umr. 1638) zlagajoč pesmi duhovne, posebno krasno »Suze sina razmetnoga«, Jerko Gučetić v Dobrovniku (umr. 1639) pesmi pobožne, Marin Gazarović na Hvaru (umr. po 1631) pesmi ljubavne, Paško Primović v Dobrovniku (umr. 1640) pesmi duhovne, Ivan Mrsić na Pagu (umr. po 1709) pesmi ljubavne, Ivan Bunić — Serafinov v Dobrovniku (umr. 1658) pesmi duhovne in razne druge, Petar Kanavelić na Korčuli (umr. 1690) pesmi ljubavne, in še mnogi drugi. V XVIII. veku naposled sta med ostalimi posebno znamenita: Ignjat Gjorgjić v Dobrovniku (umr. 1737) po pesmih ljubavnih in raznih drugih lirskih, in Andrija Kačić-Miošić iz Brista (umr. 1700) z mnogimi lirskimi mislimi v svojem »Razgovoru ugodnem« ali »Pjesmarici«. »Popolnjujoč svoja dela po blagem vplivu Petrarkove šole in čisteč jezik od prirojene otrebine do največje uglajenosti in miline« povzdignili so isti lirsko pesništvo slovinsko tedaj na najvišjo stópinjo dovršenosti v vsakem obziru, kar koli zahteva pesmoslovje.

Lepo je nadalje zastopana tudi epika. Najboljši pesnik té vrsti je že omenjani Ivan Gundulić v Dobrovniku (1588—1638). O njegovem velebnem delu, »Osman« naslovljenem a opevajočem carja Osmana II. ter boj med Turki in Poljaki l. 1621., že so mnogi rekli svojo. Ljubić piše: »Osman« ni pravi epos, ker mu je čin neznaten, kajti opisuje samo osebna dela Osmanova. Kar se govori o poljskem Vladislavu, to je rečeno mimogrede, kot spomin prešlosti, a ne stoji

v činu pesmi. Mečta (fantazija) Gunduličeva je silna, a misli so izražene tako izvrstno, da bi mu težko našel druga v narodu. Stih je sicer gladek in blagoglasen; ali je osmerek bolj prikladen za spevanje ljubavi nego li epskih činov, da te-le še oslabljuje. Tudi vpliv italijanščine ne redko se prikazuje na škodo osnove.« V novejših izdajah je »Osman« v 20 pevanjih, XIV. in XV. nadopolnjeni Iv. Mažuraničem. Vrlo priznanje zasluđuje v tej stroki tudi Gjono Palmotić v Dobrovniku (1606—1657). Njegova »Kristiada«, namreč življenje J. Krista, v 24 pevanjih, akoprav po tujem kroji obnarojena, »odlikuje se posebno s pravilnostjo jezika in stihov«; predelana pa je po M. Hier. Vida Kremoneskega latinskem delu: Christiados. Nadalje je Andrija Vitaljić na Otoku Visu (1642—1725), o čijega proizvodu »Ostan Božje ljubavi« v 10 pevanjih Ljubić veli: »Tá pesem je popolen epos, razgledaš li jo s katere koli strani, in pravo jo moreš nazvati Kristiado.« Zatem se mora imenovati tudi tukaj Ignjat Gjorgjić v Dobrovniku (1675—1737), kateri je zložil neke vrsti epos »Uzdasi Mandaljene pokornice« v 8 pevanjih, v uzornem jeziku in pravih stihih, akoprav v nekaj pokvarjenem ukusu one dóbe. Spomina vredna sta v epskem pesništvu še Petar Kanavelić z otoka Korčule (umr. 1090), napisavši »Ursiniado«, t. j. življenje sv. Ivana Ursina biskupa trogirskega, in pa Vladislav Menčetić v Dobrovniku (umr. 1666), s »Trubljo slovinsko«, posvečeno hrvatskemu banu Petru Zrinskemu, vendar v že dosta pokvarjenem ukusu.

Mnogo pak je epske vrsti pesnikov, čijih plodovi so »predmeta ponajveč lirskega ali junaškega, no osnova jim je takšna, da se dajo uvrstiti samo med pripovesti v stihih.« Tu se odlikujejo, dakakor z raznega gledišča, pesniki in njihovi spevi: Marko Marulić v Spletu: »Judita« (1521), Mavro Vetranić-Čavčić v Dobrovniku (umr. 1576): »Putnik« in »Remeta« t. j. puščavnik, Petar Hektorović z otoka Havra: »Ribarenje i ribarsko prigovaranje« (1555), Brna Karnarutić v Zadru: »Vazetje Sigeta grada« (1584) in »Smárt Pirama i Tisbe«, Gjorgje Baraković iz Kotara zaderskega: »Vila slovinska« (1614), »Gjarula« (stari in novi zakon 1618) in »Rabska pastarica«. Gjore Palmotić v Dobrovniku (Gjonov brat): »Aci i Galatea« in »Ero« plačoča za Leandrom, Ivan Tom. Maruavić v Šibeniku: »Život Magdalene od knezov Zirova — zastavnice redovnic i monastira s. Antona v Rabu« (1626), Ivan Bunić-Vučičević st. v Dobrovniku: »Mandaliena pokornica« (1630), Fra Ive Zadranin: »Historia od Filomene kćere kralja Pandonia« (7670) in »Rat pod Maltom«, Jaketa Palmotić-Dionorić v Dobrovniku: »Dubrovnik ponovljen« (1571), Nikolica Bunić

v Dobrovniku: »Erodiada«, »Grad Dubrovnik vlastelom u trešnji« (1667) in »Podignutje Dubrovnika« (?), Ivan Ivanišević z otoka Brača: »Kita cviča razlikova« (1642) posebno sedmi razdelek: Kako sam se naučio peti, Petar Kanavelić s Korčule: »Dubrovnik vlastelom u trešnji« (1667), »Oslobodjenje Beča od Turčina«, »Život Tobije« in »Tarstenko pastir u veselju«, Baro Bettera v Dobrovniku: »Piesan o trešnji Dubrovnika« (1667) in »Oronta iz Cypra« (prevod iz italijanskega), Ferko Kavanjin v Spletu (roj. o. 1640): »Povist vangelska bogatoga a nesrečna Epulouna, i ubogoga a čestita Lazara« v 32658 stihih opeva slavo hrvatskih junakov in kraljev ter vseh mest in zaslužnih rodbin dalmatinskih, a tehnika je slaba, Fran Lalić v Dobrovniku: »Beztužanstvo« (2704), P. Vuletić: »Josip pravedni« (1706), Ivan Dražić v Spletu: »Lipost duše« (1713), Gjorgje Ferić v Dobrovniku (umr. 1820): »Uzetje Očakova«, K. Ivanović: »Oliva kraljica«, P. Macukat: »Sv. Josafat«, Nikola Marči v Dobrovniku: »Život i pokora sv. Marie Egipatske« (1791). Iv. Nenadić v Perastu: »Šambek satarisan božjom desnicom« (1757); Iv. Fran Sorkočević v Dobrovniku: »Princ Eugen«, i. dr.

(Konec prihodnjit).

Misli.

1.

Ljubiti sobližnje uči nas pismo.
To bomo spodobno pošteno storili,
Prijatli, a tako nespametni nismo,
Da bolj bi od sebe pa nje ljubili. —

2.

Sumnja je v nizek kup,
A vendar množega vniči,
Hydra je in nje strup
Zavratno a smrtno piči —

3.

Kogar svojih nazorov je sram,
Kako naj ga nasprotnik čisla?
Kedor nizko se ceni že sam,
Da bi tekmeč ga čislal, to nima zmisla. —
Kedor nima dovolj niti samozavesti,
Takšen ne more pogumno k rivalu pristesti.

Y.

Kaj imenujemo bolezen uma?

Spisal dr. Karl vitez Bleiweis-Trsteniški.

(Dalje.)

Ker se vzvišeni čut izraža pogosto v začetku napada v luksuri-
joznem nakupovanju in v zapravljenosti, ki mnogo preseza
imetje bolnikovo, in ker so tudi pri perijodični besnosti kakor
pri omehčanju možganov največ punčice krčevito skrčene, mogla bi se
bolezen v začetku zameniti z začetnim omehčanjem možganov. Po-
zneje pa, če izostanejo vsakojaki prikazi hromote in če prevladajo
popisani simptomi tako zvane »folie raisonnante«, je bolezen lahko
razločevati.

Pri perijodični pohabljenosti uma se vzdržuje besnost na-
vadno več ali manj časa — po več mesecev — na popisani visočini,
a prilično se vleče kake dni ali tedne delj, tako da je zavest bolj
skaljena videti, besnost se izgublja večkrat počasi, semtertja pa tudi
precč naglo ter napravi prostor neki pobitosti, katera izhaja iz telesne
slabosti in temnega zavedanja ónih neumnostij, katere je bolnik storil
med napadom. Potem postane stanje bolnikovo bolj normalno in do-
tičnik more sedaj več ali manj časa — po več mesecev ali let —
živeti svojemu poklicu, dokler ga nov, poprejšnjemu po vsem podoben
napad ne privede zopet v zavod. Tako se vrti v kolobarju, le z raz-
ločkom, da so v največ slučajih zdravi časi krajši in manjši prosti, ker
tudi te kalj neka duševna slabost, takó da pozneje ni svetovati, da bi
bolnika izpustili iz zavoda.

Le v redkih slučajih so napadi, ki so nesrečniku pokvarili mla-
dost in moška leta, poznejši čas slabejši in redkejši ter more precč
mirno preživeti stara leta, sicer res da na troške duševne živahnosti.

V jednacem krogu se giblje tudi tako zvana ciklična pohab-
ljenost uma, pri kateri se v pravilnih izpremembah vrsté melanholija,
besnost in mir, vendar zadnji največ le malo časa. Največ tudi zdravi
čas ni prost, ker pozorno opazovanje kaže vedno še ostanke vzbur-
jenosti ali pa že sledove tožnosti, ki se hoče ponoviti. Posamezni na-
padi so krajši, pa tudi resnejši, nego pri perijodični besnosti. Napad
vzburjenosti se odlikuje s tem, da je po vsem nasproten priprosti
besnosti in da se apetit med razburjenostjo jako pomnoži; posledica tega
je očividno vzvišanje telesne teže.

Med tem pa, ko nahajamo težje slučaje ciklične blaznosti v blaz-
nicah, imamo lažje slučaje pogosto zunaj med svetom. Obstati moramo,

da je mnogo ljudi, pri katerih vidimo lahko nestalno razpoloženje, da so potrti in se jim nič ne ljubi, kar se dostikrat ne dá razlagati, časih pa so bolj živahni, delavnost je pomnožena in splošna vršitev mislij olajšana. Take slučaje imamo še zmeraj za duševno normalne. Kadar so pa nestalnosti taci slučajev močnejše in očitnejše, tedaj je to karakteristično, da vprašajo zdravnika le zaradi napadov otožnosti, ker se óni časi povišanega razpoloženja sorodnikom zdé povse normalni in znamenje zdrave moči.

Zgodilo se mi je namreč v praksi, da nisem mogel prepričati očeta necega tako bolnega mladega moža tudi o nepravilnosti ali abnormiteti tako zvanih zdravih časov. Priznal mi je, da se mora zaradi melanholičnih napadov kaj resnega ukreniti in domenila sva se, da sina odvedemo v javni zavod za ozdravljenje živcev. Nekaj časa nisem nič več čul o tem slučaju, dokler se prilično ne namerim na očeta, ki mi nekako v zadregi razodene, da so se bili premislili, da bolnik je odšel v Italijo ter se je tam toliko izboljšal, da se je zadnji čas tam celó zaročil. Brez dvojbe v začetku vzburjenosti! Vendar pa se je slučaj izšel dobro. Sin je srečno oženjen in, kolikor sem o njem zvedel, do zdaj se dobro počuti.

Splošno pa težki slučaji perijodične blaznosti dajó malo upanja ozdravljenju, kajti posamezni napad mine, pa le, da se prej ali slej zopet ponovi. Prej omenjeni slučaji, v katerih se v višji starosti doseže relativno ozdravljenje, so jako redki.

Zatorej se pa ciklična blaznost ne sme zamenjati z neko drugo, ki se more tudi perijodično povračati, ki pa podaja mnogo ugodnejše rezultate.

Da si pa te slučaje lože raztolmačimo, moramo seči po neki nervozni prikazni, o koji se je pred kratkim mnogo govorilo, in s katero se še zdaj pečajo strokovnjaki ter jo preiskujejo. To so prikazni namreč prej tako zvanega živalskega magnetizma, ali kakor ga sedanji čas z učenjaškim imenom zovemo: hipnotizma.

Pripravne in za to sposobne osebe je možno z nekimi procedurami, če jih pustimo gledati svetle stvari, ali če jih metodično gladimo, pripraviti v spanju jednako stanje. Zdi se jim, da izgube svojo voljo, tako da vzdržé, kakor kipi, najokornejše léže, koje jim dajo drugi. Ako v hipnotizovanega pihneš, prebudi se iz spanja in vrne se mu zavest.

Kar se tukaj zvršuje prostovoljno in mimogredé pri zdravih osebah, — tako otrpelost nahajamo pri velikem številu posebno mladostnih umobolnih obojega spola. Začetek te bolezni se v ničemer ne

razločuje od proste pohabljenosti uma, tudi ta se začenja z otožnostjo, ki se polagoma množi. Pa že besnost, ki prihaja za njo, ima bistveno drugačen značaj, kakor katerokoli do sedaj popisano stanje razburjenosti. Pri tej ni nič vesele radosti, kakor pri besnosti, nič prenagljenih, visokostnih domišljevanj, kakor pri paraličnih bolnikih, tudi ni intrigantnega renomiranja, kakor pri perijodičnih slučajih. Glavna poteza, ki se vleče pri katatoniji, kakor se zove ta bolezen, ki jo obravnavamo, je patos. Sicer jo zakriva v težavnih slučajih ravno taka karakteristična nejasnost; kedar pa ta meglenost premine, prikaže se nam podoba patetično razburjenega. Če je razpoloženje verskega značaja, predstavlja bolnik pridigarja v puščavi, v drugih slučajih ima pa vse dejanje nekaj prenapetega, presiljenega, kakor pri gledališkem igralci, vedno je pa razpoloženje patetično-vzvišeno. Sicer se pa tak patos na zunaj še pomnoži s čudno robotim in neobtesanim gibanjem in postavljanjem, kar znači to bolezen. Kakor se prikaže pri navadni besnosti nagib vednega premikanja, pri perijodični pa nagib, kakor da bi hotel nalašč škodo delati ali nagajati, takó nahajamo pri katatoniji popolno neutemeljen in božjasti podoben, krčevit nagib premikanja. Bolnik tolče z rokami, bije z nogami, v težkih slučajih se vrti in valja z vsem životom, med tem pa vpije ali glasno deklamuje, vedno pa ponavlja iste besede, ali pa jednako doneče, brez misli nakopičene besede ali zloge. V takem stanju ne vé prav nič o sebi, agira in se vède, kakor v spanji, ter se ne méni za okolico, tako da ga je tudi težko prisiliti, da bi se do dobrega najedel.

Ta vzbujenost traja dèlj ali menj časa in se neposredno umakne hipnotizmu jednakemu stanju, otrpelosti. Bolnik leži zdajci trd in brez glasu v postelji. Oči, na pol zaprte, imajo močno razširjene punčice. Če ga vzdignemo, moremo ga obleči, kakor otroka. Obstoji, kamor ga postavimo, z nagneno glavo, z visečimi rokami, pa ne zaspano, temveč kakor kaka narejena punčika, ki ohrani ležo, kakeršno ji damo. Bolnik vstraja dolgo časa, skoraj neodvisen od zakona teže, veliko delj, nego bi mogli vzdržati mi, ko bi napeli vso energijo. Če ga postavimo, sprejme rad podobo egiptovskega Memuovega stebra, noge pravokotno sklonjene, roke vpreko života in stegen. Sam ne prične nobenega opravila, je nepremičen, ne govori ničesar, v tej tako zvani voščeni odrevenelosti se pa navadno pusti pitati, kakor otrok, ter se poskusom ne ustavlja posebno energično. V težjih slučajih pa iz voščene postane — krčna otrpelost. Takrat udje ne ubogajo drug drugemu, temveč se ustavijo vsaki izpremambi in skočijo kakor na vzmetih (peresih) v stari položaj, če jih izpustiš. Tedaj se

tudi pitanju veliko bolj energično brani, da se mu vsili komaj naj potrebnejše hrane.

Najvažneje pa je vedeti, da more bolnik v taki nepremakljivosti kar hipoma in neposredno zvršiti silna dejanja na hišnem orodju, kakor tudi na okolici in zoper samega sebe. Taki napadi so velike silnosti in store take bolnike jako nevarne sebi, kakor drugim; samomori in velika poškodovanja niso redki.

Tako trpljenje pa neha na različen način. V najtežjih slučajih preide otrpelost direktno v neozdravljivo terminalno topost. Otrpelost udov se polagoma razpusti, udje sami pa ohranijo še svojo ležo in bolnik ostane še v tem stanju slabosti ravno tako bebast ter se ne briga za nič.

V drugih slučajih postanejo bolniki bolj gibčni, vendar ostane tista čudna zarobljena odurnost v njihovem bitju, — vrne se pa patos, ki je označeval razburjenost. Pokaže se zopet ravno takó, če tudi sedaj zmreneje, nagib do premikanja in sicer takó, da se premikanje ponavlja ritmično. Taki bolniki hodijo po ves dan, ter dan na dan, podobno levom v zverinjaku, vedno ista pota, ter se obračajo na istem kraji na pèti, tako da po leti na vrtu, po zimi po hodniku popolnoma ugladijo pot. Povrne se ravno tako iz razburjenosti nagib do ponavljanja vedno istega govoričenja, pa zdaj ne več po svojem nagibu, ampak le na vprašanja. Tako je odgovarjal skozi nekaj časa tak bolnik na vsako vprašanje vedno z zaključkom: »Delj časa sem menj jedel, da bom pozneje, ko bom bolj jedel, mogel tudi bolj delati.« Tudi taki slučajji niso ozdravljivi, ampak bolniki pomrjo sčasom za plučnimi boleznimi.

Velik del katatonov pa, posebno onih, pri katerih otrpelost ni dosegla onega krčevitega značaja, ampak je ostala pri voščeni pre-gibljivosti, sčasoma še ozdravi; počasi se zopet obudé, vedó pa malo, kaj so doživeli med otrpelostjo, ter si priboré tudi redko kedaj čisto jasnost o bolezni. Iz otrpelosti se vleče večkrat krčevita napetost jedne ali druge vrste živcev še v daljno okrevanje. Tako je obdržalo mlado dekle, ko je že sicer dobro ozdravelo ter imelo biti izpuščeno, na obeh rokah zadnje tri prste krčevito v dlan upognene in čudno se je videlo, ko je le s palci in kazalci delalo ročna dela. Taki bolniki ostanejo pri vsem tem zdravi in morejo tudi ostati zdravi.

More se pa prej ali slej tudi ponoviti taka pohabljenost uma; more se tudi zopet znova ali ozdraviti ali pa pod neugodnimi pogoji izpremeniti se v neozdravljivo. Delj se more bolezen ponavljati popolnoma kakor perijodična pohabljenost uma, ali le z razburjenostjo in relativno dobrim zdravjem, ali pa kakor ciklična forma z razburjenostjo, otrpe-

lostjo in mirnimi prenehljaji. Posamezni napadi se ponavljajo, pa upanje do ozdravljenja v posameznih slučajih ni tako neugodno, kakor pri navadni perijodični formi brez otrpelosti. Tudi po večkratnih napadih morejo taki bolniki ozdraveti popolnoma.

S katatonijo zapuščamo one v širjem zmislu ozdravljive bolezni, ki v teku ozdravenja podajajo raznovrstne podobe, da prehajamo k bolj stalnim, polagoma rastočim boleznim. (Konec prihodnjič.)

Nova železnica.

Humoreska.

Spisala Janko Kersnik in Janko Rahnè.

Bolj žalostnega in bolj dolgočasnega gnezda ni kmalu, kakor je slovensko-nemški tržič Srobotišče. Če je resnica, da je svet kje z deskami zaplankan, tam doli je gotovo. Sicer ni v hribih, pa na ravnem tudi ne. Obdajajo ga dolgočasni griči in holmi, obrasteni s prèkljastim fižolom in rumeno koruzo, v ozadji pa jih krožijo nizki bukovi in gabrovi gozdi. Tudi cesti, katera se vije med tem gričevjem proti trgu in dalje proti deželni meji, vidi se, da je niso gradili Rimljani. Železno cesto imajo sicer že davno; saj so že od nekdaj volili svojega poslanca v deželni zbor le pod tem pogojem, da jim izvojuje železno cesto. In njih prošnje in nade niso bile zastonj. Dobili so jo pred nekoliko leti, toda nič kaj niso zadovoljni ž njo: ker je še vedno le na popirji. Njenega zdelovanja pričakujejo, kakor judje novega Mesije, kakor otroci sv. Miklavža. Kadar o železnici govoré, razvnamejo se in oživé v družbi staremu lovcu jednako, kadar se o čudnih lovskih dogodkih in pripetljajih — laže.

A kakor ima vsaka stvar dve strani, ali kakor Ribničan pravi: »Anu je — anu náj«, tako ima tudi ta železnica svoje pristaše in svoje nasprotnike, ki časih prav trdo trčijo vkup; a zadnji so vendar v silni manjini, zato pa tembolj zviti in zavratni. Toda o tem pozneje.

I.

Jedno posebnost ima trg Srobotišče, ki tiči sicer v tem, da nekaj nima: namreč uradov. Razven županstva, fare in pošte ni nobenega javnega urada v dokaj velikem trgu in črke: »c. kr.« stojé poleg dvolglavnega orla jedino še nad zalogo tobaka, s katero je združena tudi loterija. Vsi uradi so nastanjeni v dobro uro oddaljenem vlikanskem

gradu nekega kneza, ki bi sicer moral zidovje podreti. Zato je tudi število gospóde silo majhno, in drugi tržani, skoro vsi kmetje, dasi se »purgarji« imenujejo, — gledajo jo malo po strani ter zaradi tega nazivajo »jaro gospódo«.

Da se pa seznanimo ž njo, oziroma najprej z moškimi zastopniki iste, treba nam je na večer stopiti v Repencljevo gostilno, najimenitnejšo v trgu. Tam v kamrici se je že od nekdanj zbiral cvet srobotiške inteligencije. Redno, ko se je zmračilo, prihrpel je gospod ranocelnik Repa, starikast, zamazan mož z veliko pipo porcelanko, na kateri se je svetil patron vseh lečnikov, slavno-znani Eskulap. Sicer je pa imel gospod Repa v desnem žepu svoje dolge suknje noč in dan veliko knjigo, staro farmakologijo, katero je oblastno, a ob enem vestno pri vsakem bolniku vlekel na dan.

Z matematično natančnostjo je prihajal deset minut za gospodom ranocelnikom drug imeniten mož, sosed prejšnjega, gospod Kožuha. Strojarski je; v mladih letih je potoval v »fremd« in si pri tem pridobil nekoliko meščanskega vedenja in obnašanja, ob enem pa tudi malo privadil pijači. Bil je Repencljev najboljši gost.

Malo za njim nastopi gospod poštar. Šepast je nekoliko, kakor večina njegovih konj, sicer pa vesel mož in izvrsten pevec. S politiko se rad in mnogo peča in je celó naročen na »Weltblatt«, česar se pa o drugi gospódi, razven župana, katerega pa še nismo predstavili, ne more trditi. Ker upamo, da gospod poštar teh vrstic ne bode dobil nikoli pred oči, smemo tudi njegovo ime povedati. Piše se namreč za Navratila. Znan je posebno zaradi velike sreče pri taroku, zato ni čudo da, predno je utegnil odložiti pokrivalo, že meša karte.

Toda deliti ne smé, kajti četrtega najimenitnejšega gospoda še manjka in ta je gospod župan Srp. Imovit trgovec je to in tudi brez županovega dostojanstva najimenitnejša, odločevalna oseba v trgu. To je pa tudi vedel, in način, kako je, k Repenclju prišedši, pozdravljal že navzočne ter potem sédel počasi na gorenji konec mize, polagama povprašujoč, kako se godi drugim — vse to je kazalo, da se mož — čuti in vé, da je v kaj višjega poklican. Da ga bode čitatelj popolno poznal, bodi mu še povedano, da je bil župan Srp oženjen in je imel lepo sedemnajstletno hčerko, jedinega dediča svoji imovini. In še jedne lastnosti ne smemo zamolčati! Srp je sovražil od vseh božjih bitij samo jedno stvar, o kateri se sicer pravi, da je najzvestejša in najprijaznejša človeku, namreč — psa. Ni bil v stanu prijazno pogledati pasje živali, naj se že imenuje »tiger« ali »sultan«, bodi si koder ali prepeličar; nobeden ni našel milosti pred njegovim očesom. O

vzrokih tega sovraštva so ljudje mnogo ugibali; najbolj pa je bila razširjena vest, da je znaha copernica, kratkorokava Špela z Gole Rti prorokovala Srpu, da ga bode jedenkrat ugriznil stekel pes. Gospod župan ni o tem nikdar govoril, a v zadnjih časih je bil že razburjen, če se je v njegovi navzočnosti govorilo o psih. Umevno je torej, da so imeli v Srobotišči strog in velik pasji davek in vsled tega malo »sultanov«, »šekov« in »fidelnov« v trgu, sploh pa menda nobenega »nepotrebnega« psa, kakor je nazival gospod župan one, ki spadajo pod pojem »luxus«.

Gospodje pričnó svoj tarok. Kjer pa štirji igrajo karte, gotovo ne manjka petega, kateri jim »komari« in ta posel opravlja že več let v občó zadovoljnost gospod učitelj Blažek. Blažek ima ženo že v grobu, majhno plačo in ne sedmero, ampak sedem otrok, samih deklet. Ne kadi, ne igra, pije pa rad. Da vedno toži in vzdihuje, kdo mu bode to v zlo štel; da govori vzorno slovenščino, kakoršna je v šolskih berilih, in da piše v slovenske liste dolge članke o izboljšanju učiteljskih plač, kdo mu bode to zameril? —

Taki so torej naši najiminenitnejši tržani in taka je njih zabava pri Repenciji. Motiti se ne dadó. Vsak večer je podoben drugemu, le v soboto napravijo izjemo. Kar v tednu priigravo, oziroma zaigravo, to v soboto skupno zapijó. Ves teden spravljajo dobiček ter ga devajo v krasno majoliko, katero so podarili gospodu županu, ko je praznoval svojo šestdesetletnico, v soboto pa se izpremeni v Repencjevo kapljico, v rujnega bizeljanca. Takrat bajè gospod Blažek najbolj vestno komari, in klepetava fajmoštrova kuharica je pripovedovala, da je neko soboto domov gredé izgrešil svoja vrata in prišel k nji trkat. Tega seveda opravljivi ženski ne bodemo verjeli.

»Ultimo«! zakričal je nocoj gospod poštar Navratil ter zadovoljno iztegnil šepasto svojo nogo proti gospodu Blažku, kar se odpró vrata in vstopita dva mlada, tuja gospoda. Ker tujci v našem trgu niso bili posebno gosto sejani, vzbudil je prihod omenjenih gospodov občno pozornost. Poštar in učitelj sta z jasno radovednostjo ogledavala prišleca, ranocelnik Repa se je za pol komolca odmaknil od spodnjega ogla mize in pri tem obrnil svoje pipe sprednjo plat proti tujcema, češ, da bosta spoznala, kdo da sem, in strojar Kožuh je postavil svoj kozarec za pol pedi bliže svoji rujavi desnici. Jediní župan je ošabno vlekel ob svoji pipi ter se samo jeden pot ozrl proti tujcema, češ, take ljudi lahko vsak dan vidimo.

Mize ni bilo druge v kamrici, torej prišlecema ne kaže nič drugega, ko prisesti k igralcem.

»Oprostite, gospodje«, dé starejši od prišlecev ter se uljudno pokloni, »dovolite, da prisedeva k vam; jaz sem inženir Pajek in tu je moj asistent gospod Muha.«

»Prosimo, le sedite! Malo prostora bodeta imela, pa za nočjo bode že šlo«, dé župan, poštar pa skrbno tišči svoje karte, kajti doigrali še niso njegovega gotovega ultima.

»O ne samo za nočjo, gospodje«, zavrne urno inženir, druge gostilne baje ní, kakor nama je povedal voznik, in ker bodeva ostala tu najmenj dva meseca, bode te morali iméti potrpenje z nama. Poslana sva namreč sem, da pregledava terén, kjer bode tekla nova železnica . . . . .

»Ah — ah — ah! nova železnica!«

Šestospevu jednako zadoneli so ti »ah« po kamrici, kajti šesti, krčmar Repencelj, bil je ravnokar nastopil ter tudi odprl usta.

Poštar je pozabil kart ter jih položil na mizo, nasprotnik njegov, strojar Kožuh, pa je porabil priliko ter jel mešati; tako je bil oni ob dobro igro, in ko se je tega zavedel, ni se mogel niti kregati, kajti že so važni in razburjeni »pro« in »contra« gledé železnice letali semtertja. Župan in ranocelnik na jedni strani, učitelj pokorno in indiferentno v sredi, in ž njimi vred strojar, kateri je imel svoje petice že na suhem ter se ni brigal za mogočo konkurencó; na drugi strani, v hudi opoziciji pa krčmar Repencelj, kateremu je sedaj naglo priskočil poštar Navratil. Oba sta se bala, da zaradi železnice izgubita znaten zaslužek. Pošta ne bo več drdrala tri do štiri ure daleč; peš jo bo lahko prinesel z bližnjega kolodvora; in kolodvor ne bo mogel biti poleg Repenceljnové krčme, ne, ampak zunaj trga bo, — vrag si ga vedi, kje, — in kdo drug bo tam stregel potnim ljudem!

»Gospodje, umirite se!« posegel je inženir Pajek v živi razgovor. »Vsem se lahko ustreže. Treba le pametno trasirati. Če prva progá ni prava, tedaj jo pa sedaj popravimo! To se lahko zgodi!«

Vsem je bilo ustrezeno, a vsi so takoj izprevideli, kako važna oseba sedi med njimi. Župan je bil prvi, ki je dal dušek temu čutu, ter dejal: »Gospod inženir, tu v krčmi je jedna sama soba prazna. Morda ostane tu Vaš gospod asistent. Vi pa bodite moj gost! Ves čas, ako hočete!«

Pajek se je uljudno branil, vzlasti ko je Repencelj z divjim pogledom na župana trdil, da lahko še dve, tri sobe izprazni za gospoda inženirja; a Srp je bil trdovraten in Pajek, mlad, eleganten in lep mož, konečno privoli, da se nastani pri županu.

Razgovor potem ni mogel prav teči, in Srp je to porabil, da je opozoril inženirja, da bo zanj najbolje ogledati si pripravljene mu prostore — poslal je bil že prej domov potrebno naročilo — in odšla sta; kmalu za njima pa Kožuh in ranocelnik.

»Ti bodo nekaj skuhali!« godrnjal je poštar.

»Hm hm!« menil je učitelj.

»Bodo, bodo!« pritrdil je Repencelj.

»Pa nas ne bodo!«

»Hm, hm!«

»Ne bodo nas!«

»Opreznim nam je biti!« končal je poštar, in razšli so se.

II.

Položaj v Srobotišči se je za onega večera nekako skisal; postajal je celo akuten. Inženir Pajek je meril s svojim asistentom po ves dan zunaj po polji in po dolinah ter se zvečer vračal v gostoljubno hišo svojega prijatelja in protektorja, župana Srpa. Hudobni jeziki, in teh je bilo tudi v Srobotišči mnogo, trdili so, da še bolj, nego prijetno stanovanje, izvrstna postrežba, dobra kapljica, in kolikor je še tega telesnega komforta — še bolj in mnogo silneje je vlekla mladega, lepega moža — ljubezen v županovo hišo, ljubezen do nežne sedemnajstletne Mare, Srpove hčerke.

In nekaj resnice je moralo biti v tem; kajti tudi oče župan je silo ljubeznivo gledal, ako so šli v nedeljo ali v praznik, on s soprogo pred njima pa inženir Pajek in Mara na sprehod, in kar je bilo najbolj čudno, k Repenceljnu je malokrat zahajal, rajši se je bavil doma z mladimi ljudmi. Samo ranocelnika Repo je vabil tja, in poštar, krčmar in celo Kožuh so postajali razdraženi, razburjeni, zlobni in opravljeni. Učitelj je pa navadno molčal. Tako je bil položaj v istini resen.

Akuten pa je bil, ko so se kôli, katere je postavljaj inženir Pajek po nameravani progi, bližali Srobotišču. Krčmar je zvedel, da bo postaja in kolodvor tam zunaj nekje blizu Srpovega skladišča in prav v obližji sovražnega mu konkurenta, krčmarja Poklecina. Poštar Navratil pa je izvohal, da se bo tam ustanovila pošta ter zjediniła z brzojavom. To je bilo dovolj! O taroku ni bilo ni duha ni sluha, in Repenceljnova družba — kolikor je je še od nekdanjih zjedinenih magnatov ostalo, sedela je na večer skupaj kakor tolpa skrivnih zarotnikov, ki dela najmènj z dinamitom in petardami.

»Temu treba koncal« zarohnel je nekega poznega večera šepavi poštar ter udaril ob mizo.

»Da, konca je treba!« pritrdil je srdito krčmar.

A nobeden ni vedel pravega svéta.

Le učitelj Blažek, ki je od onega dne, odkar je ponehal tarok, igral boljšo vlogo pri Repenceljnu, nego ono podredjenega »komarja«, nasmijal se je skrivnostno in prav po lisičje.

»Ka-aj — Blažek, — Vi veste, Vi bi morda — ?« vprašal je naglo poštar.

»Morebitil!«

»Le povejte! Le brzo! Zastonj ne bo!« hitel je krčmar in tekel po liter vina.

Na to so stisnili vsi trije glave vkup, in učitelj je onima razodel svojo misel.

»Izvrstno, izvrstno, izborno!« klical je Repencelj.

»A — Vi, ste li znani toliko s Pajkom?« vprašal je Navratil malo skeptično.

»Sem! A to je moja skrb!«

»Če pojde po godu, na vedro vina ne bom gledal!« zatrdil je krčmar.

»Prosto vožnjo boste imeli na pošti!« hitel je Navratil.

»Dobro, gospoda; toda molčimo!«

Štirinajst dnij pozneje je bil županov god. Praznoval se je druga leta s streljanjem, z godbo in dobro večerjo pri Repenceljnu, za letos pa nihče ni prav vedel, kako bo; prej za to najbolj vneti Srpovi prijatelji se niso nič kaj brigali za to slavnost.

Kakih deset dnij prej pa je učitelj Blažek kar tako slučajno srečal inženirja Pajka pred trgovom, ko je tam postavljaj svoje z belimi deskami nasajene drogove. Razgovarjala sta se dokaj in naposled obrne Blažek besedo na bližnjo slavnost o priliki županovega godu. Pajek je postal takoj pozoren.

»Saj boste tudi Vi županu kaj podarili?« vpraša učitelj.

»Je li to običajno?«

»Seveda! Vzlasti, ker tam stanujete!«

»Pa kaj — vraga — to je najbolj sitno, pravo izbrati.«

»Oj, jaz vem, kaj bi možu najbolj ugajalo! Pa take stvari morajo biti tajne!«

»Kaj pa, kaj?« silil je inženir, ki je bil vesel, da prejme dober svèt. Vedel je pa tudi, da je učitelj mnogo občeval z županom in da torej lahko ve kaj o njegovih skrivnih željah.

»Preпустite meni to stvar. Preskrbim Vam pravo darilce. O pravem času, na godov dan Vam je izročim«, meni učitelj.

»Dobro, dobro! Vaš trud tudi ne bo zastonj!«

»Kakih deset do dvajset goldinarjev bo veljalo!«

»Ah, če tudi! Da bo le pravo!« —

Županov god je bil tu. Na predvečer je prišla sicer godba iz srednjega trga in godla pred Srpovim stanovanjem; a streljanja letos ni bilo, vesele družbe pri Repenceljnu tudi ne, in to je toliko vplivalo na zdravnika, da je bil jako slabe volje, odkar je izlezel iz postelje.

Pa nekaj ga je tolažilo. Zdelo so mu je, da hoče inženir Pajek govoriti ta dan odločilno besedo gledé Mare, in to mu je bilo jako po volji. Mladi mož je imel dobro službo, Mara ga je ljubila, — imetja je imel on, Srp, tudi dovolj, in v Srobotišči vendar ni bilo pravega moža za njo.

Istega dne okoli desete ure je stopil inženir Pajek v učiteljevo stanovanje.

»Imate li pripravljeno!«

»Imam«, de je ta zadovoljno ter pokaže na mladega, v kotu pri peči ležečega psička, pravcatega mopsa. »To je že mnogoletna, tajna želja županova, dobiti pravega mopsa, nepokvarjenega plemena. In to je. Z Nadloške graščine sem ga dobil, — dvajset forintov veljá, a veselje županovo bo več vredno.« —

Inženir je bil praznično opravljen in tudi lice njegovo je kazalo nekov slovesen izraz. Plačal je učitelja, zahvalil se kratko, — misli njegove so bile drugod, — vzel psa pod pazduho in odšel k županu, čigar hiša je bila kakih sto korakov oddaljena.

Srp ga je pričakoval v svoji sobi poleg prodajalnice.

»Oj, dobro jutro, dobro jutro, — tudi Vi, hvala lepa, hvala lepa. uverjen sem!« hitel je župan, ne da bi bolj natanko ogledal obiskovalca, in pomikal je par stolov pred mizo ter vabil inženirja, da sede.

Ta je bil nekako omoten.

»Dovolite, da Vam izrekam, kako srečnega bi me lahko storili!«

»Oh, zakaj ne, hm, hm, zakaj ne?« hitel je Srp, dasi sam v zadregi; slutil je, da óni namerava snubiti njegovo hčer, — a kakor mu je bilo to po volji, slučaj je bil vendar nov.

»Vaša hči . . .!« . . .

»Da, da, — moja hči . . .«, pritrđi župan in popravlja namizni prt, ne da bi dvignil oči.

»Pa . . . prej . . . predno govorim o tem, dovolite da Vam čestitam k denšnjemu dnevi . . .«

»Hvala, hvala!«

»In v znamenje mojega brezmejnega spoštovanja sprejmite to malo darilce!«

Rekši dvigne inženir svoj klobuk od desne pod pazduhe ter pomoli z levico mladega, grdoglednega, krmežljavega mopsa pred gospodarja.

Učinek je bil grozen.

Srp je planil s stola, prebrnil istega vznak, lovil se z rokama po zraku, in to, kar je prihajalo iz njegovih ust, bilo je podobno ponočnemu rjoenju leva v puščavi. Zagrabil je debel vatel, ki je slonel v kotu ob mizi, ter zamahnil proti psičku, katerega je inženir izpustil strahoma na tla. Pasje cviljenje in krik gospodarjev privabil je v sobo osobje iz prodajalnice, in ženo in Maro, ki sta že težko pričakovali, kako se zvrši pogovor med očetom in prihodnjim zetom. Vse je strmelo ob prizoru, ki se jim je kazal.

Srp je prišel prvi do besede; — pa kaj — beseda! — nezvok! krik, tuljenje je bilo zopet to.

»Ven, ven, ti nesrečni nesramež, ti . . . lump . . . ti . . .«

Inženir je bil že zunaj, sam ni vedel kako, a pozneje se mu je dozdevalo, da ga je bil domači hlapec Marka porinil pred vrata. Za njim pa je pricvilil ob enem nesrečni mops, gnan od nevidne sile, ki se je skrila takoj za zatresčenimi vrati.

III.

Epilog je kratek.

Inženir Pajek in asistent Muha sta se preselila še istega dne v jedno uro oddaljeni knezov grad, kjer so bili uradi vsega okraja, in še tisti teden so stali drogovi z belimi deskami, ki so kazali pot prihodnji železnici, po sosedni dolini pod knežjim gradom. Srobotiščani so izgubili železnico; šepavi poštar s šepavimi konji še vedno vozi po slabi cesti svoj starikav voz, krčmar Repencelj pa je še vedno prvi krčmar v trgu. Taroka ni več, in tudi Srp je odložil županstvo; učitelj Blažek pa je zaužil obljubljeno vedro vina in preselil se drugam poučevat nadepolno mladino. Navratil ga je brezplačno vozil. Mara je še samica, inženir Pajek meri drugod železnice, a tam doli je še vedno ne gradijo — niti proti Srobotišču, niti pod knežjim gradom.

A letos je neizprosna Nemesis zadela tudi hudodelnike. Trgovec Srp je izmoledeval brzojavno postajo na pošti, in ker je poštar Navratil prestar, da bi se učil te novotarije, oddati bo moral pošto in brzojav drugemu, ali pa drago plačevati — lepo telegrafistko. Na konci trga pa se je ustanovil nov, podjeten krčmar in Repenceljnovi dnevi so šteti.

Tako se, na svetu, vsaka hudobija poplača.

Književna poročila.

II.

Osebine današnjega stativskega narječja. Napisao R. Strohal, 8°, 42, 1887.

Pisatelj, kateri je nam dobro znan po svojem dijalektičnem spisu („Osebine današnjega riečkoga narječja“) in razpravi „Najstarija hrvatska goticom štamp. knjiga“, opisal nam je natančno v zadnjem programu Karlovške gimnazije glasoslovje narečja stativskega, katero se govori blizu mesta Karlovca. Pisatelj pravi, da je to narečje kajkavsko, meni se pa dozdeva, da je mešanica kajkavščine in čakavščine, v kateri prva prevladuje, kolikor morem to iz glasoslovja sklepati, kajti oblikoslovje spisal nam bode gospod pisatelj v letošnjem programu. Nadomeščenje stsl. poluglasnikov *o* in *o z a* gotovo ni posebnost kajkavskega narečja, kakor je tudi *i* na mestu stsl. *ī* znak čakavščine, na katero tudi acc. pl. *o-deb.* na *i* n. pr. vlasi (str. 13) oblike *manom, manum, kadi, va* za stsl. *въ, malin* etc., kažejo.

V narečji je marsikaj zanimivega, kar nas nehoté spominja na jednake posebnosti v slovenščini n. pr. v 3. pl. praes. daljša oblika: odneseju, grebeju, budeju, mučijo (str. 11 in 15) etc., gen. in dat. sgl. sestavljene deklinacije na *ega, emu*, oblika pričnel (str. 35), kjer je *n* vzet iz sedanjika itd. Prav natančno sestavljeni spis (posebno se more še to omeniti, da pisatelj povsod mnogo primerov navaja) kvari jedino to, da zapazujemo v njegovi razpravi „vojaški red“, zaradi katerega bi se dalo marsikaj krivo razumeti. Če n. pr. med primeri, v katerih stoji za stsl. *e* samoglasnik *a*, nahajamo tudi pl. kamanje (str. 6) in če se pravi, da v zajac stoji *a* mjesto starobugar. glasa *А* (str. 7), tako je to precej nejasno, kajti tudi gospod pisatelj tukaj najbrž ne misli na glasoslovni pojav; vplivala je analogija. — Priporočam ta spis vsem ónim, kateri se bavijo s slovensko dialektologijo, ker v njem bodo našli marsikatero paralelo.

Isti pisatelj izdal je tudi sledečo knjigo: *Hrvatskih narodnih pripovedaka knjiga I: narodne pripovedke iz sela Stativa. Sabrao prof. R. Strohal. Na Rieci 1886. 8°, str. 275.* — Na to knjigo opozarjam vse one kateri se bavijo s slovansko tradicionalno literaturo, v nji bodo našli mnogo zanimivega. Knjiga dobiva se pri g. pisatelji (v Karlovcu) za jeden goldinar.

III.

Сравнительная морфология славянскихъ языковъ. Сочиненіе Франца Миклошича, перевелъ Николай Шляковъ подъ редакціей Романа Брандта. Выпускъ II. Языки словенскій, болгарскій и сербскій; 8°, str. 165—340.

S prevodom tretje knjige (oblikoslovja ali morfologije) Miklosicheve primerjajoče slovnice, katerega prvi zvezek (stislovenščina) je izšel že pred štirimi leti, zadnji pa pred kratkim, uresničil se je pium desiderium mar-

sikoga na Ruskem. S tem se pa ni ustreglo samo ruskim dijakom, kajti tem je gotovo namenjen v prvi vrsti prevod, nego segel bode po prevodu rad tudi strokovnjak, radi mnogobrojnih dodatkov in opomenj pod črto iz peresa prof. R. Brandta, v katerih nam marsikaj lepo razlaga in pojasnjuje, kar je v Miklosichu le kratko omenjeno, časih celo prekratko in nejasno. Posebno moramo biti hvaležni za obširne dodatke in pojasnila pri velikoruskem in maloruskem jeziku, kjer je najti dosti novega.

Najredkejši so dostavki pri *slovenskem* oddelku, kakor Slovenci sploh pri ruskih učenjakih nima jo posebne sreče (opozarjam samo na to, kako borno in nedostatno je v sicer izvrstnem delu Pypinovem zastopana in razpravljana naša književnost), toda temu so krive v prvi vrsti slabe književne zveze. Mi razvidamo iz prevoda, da je prof. Brandt porabil gotovo vse mu pristopne in znane vire in razprave, da se je oziral vestno na razprave Valjavčeve, objavljene v „Radu“, da je imel pri roki tudi Levčev spis o jeziku Truberjevem in lepo številce slovenskih slovnice, da celo Prešerna je točno pregledal (obžalovati moramo samo, da mu ni bila pristopna prva izdaja, nego ravno v jezikovnem obziru spremenjena, in tedaj za take svrhe nerabljava druga izdaja) — vendar je škoda, da ni mogel porabiti Škrabčevih študij na znanih platnicah in še nekaj raztresenega gradiva po »Kresu« (v prvi vrsti Scheiniggov spis o rožanskem narečji) in »Slov. Glasniku«. Vendar je v prevodu najti lep napredek v tem, da je povsod zaznamoval naglas, kar ga je gotovo stalo mnogo truda in posla; če ima beseda dva naglasa, zabeležena sta oba.

Če smo tedaj za ta dodatek prav hvaležni, tako se vendar ne moremo strinjati z nekaterimi drugimi spremembami. Mislim tukaj na grški črki ε in ω , kateri rabi prof. Brandt za ozki e in široki o , kar je že grajal Jagić: »Zu solchen (namreč radicalen Aenderungen) zähle ich, namentlich bei der neusloven. Sprache, die Einführung der griechischen Buchstaben ε und ω , die im Original selbst nicht vorkommen. Ich glaube, dass dadurch die Sprache ein fremdartiges Bild gewinnt« (Archiv IX, 330). Če že hočemo tako natančno podati z diakritičnimi črkami in znaki izgovor našega jezika, moglo bi se še nekaj črk in znamenj uvesti, kakor bi se mogli posluževati istih črk tudi pri nekaterih drugih slovanskih jezikih n. pr. pri bolgarskem, če bi hoteli biti doslednji v tej natančnosti. Nekolikokrat je pa tudi težko določiti, kateri glas ali boljše črka naj se zabeleži, ker je izgovor v posameznih narečjih različen in tako beremo tudi nekaj pomot v tem prevodu n. pr. mójega m. mójega.

Nas zanimiva tukaj samo novoslovenski oddelek, kateri je v drugem zvezku str. 165—231, in hočemo si nekatere dostavke k novoslovenščini поблиže ogledati, posebno tam, kjer se ne moremo z njimi strinjati.

Da se v gen. *peseka, sineka* nahaja *e*, temu je po Brandtu vzrok zmešanje suf. *žkz* in *ikz*, katerim je v nom. jedna oblika, namreč *žk* (str. 167, op. 6.). Neoziraje se pri tem na to, je li te oblike Vraz v svojih narodnih pesnih zabeležil verno po ljudskem izgovoru, kajti tudi Vraz je v marsičem spreminjal jezik v svoji zbirki, dozdeva se mi, da je tukaj boljše misliti na vpliv nom. sgl.; ker je v nom. *pesek, sinek* se je obdržal *e* tudi v drugih sklonih, kjer bi se ne smel pojaviti. Isto nahajamo tudi v drugih slovanskih jezikih, tako čitamo n. pr. že v stolpj. *ocieca wienieca*, etc. — Na str. 169 bi bil Brandt k Miklos. besedam »Na zapadni strani novoslovenskega jezika se govori *am, ama* m. *om, oma*« gotovo napravil opazko, če bi mu bila dotična razprava Škrabčeva dospela v roke; te besede tudi niso popolnoma natančne, ker se *am* govori tudi v mnogih krajih na iztoku slovenske zemlje (v jugoiztočni Štajerski). — S šesto opomnjo na str. 170, kjer se nam pripoveduje, da se gen. sgl. *nohtu* nahaja radi tega, ker se nom sgl. izgovarja jednosložno (*noht*), strinja se gotovo vsakdo.

Prepričevalna je tudi razlaga besede *stotnik* na str. 171, 3. op. *Stotnik* je m. *setnik* = *stotnikz* nastalo, naslanja se na *sto*.

Nikakor se pa ne da odobravati razlaga nom. pl. *volčje*. Po mnenju Brandtovem je nom. pl. *volčje* očitno nadomestil nekdanji **volčje* = *vlačje*. Ta oblika je nastala vendar po analogiji i-dekl. iz starejšega nom. pl. *volci* na ravno isti način kakor se je iz nom. pl. *sinovi* (ali morda celo *sinove*) po vplivu iste deklinacije izcimila oblika *sinovje*. Oblika **volčje* bi bila samo v tem slučaju verjetna, če bi ta beseda v nom. pl. že od nekdanj se sklanjala po deklinaciji i-deb. Če bi se res bila nekdanj taka oblika nahajala, bila bi se najbrž tudi ohranila kot *volčje*. Mi vendar tudi ne tolmačimo *sinovje* iz **sinovlje* in to je baš isto, kar **volčje, *volčje*. In res takoj v sledeči opazki (str. 172, 3. op.) čitamo pravo, da je nom. pl. *ovje* kombinirana oblika.

Dobro je razložil prof. Brandt (str. 172, 4. op.) do zdaj še nepojasnjen nom. pl. na *cke*, kateri se nahaja v prekmurskem narečju, kajti Miklosičeva razlaga je, kakor dobro omenja, neverjetna: na fonetičen prehod *j* v *k* v tem slučaju ni misliti, ker ga ni najti tudi drugod. Nahajamo sicer v prekmurščini prehod *h* v *j* n. pr. nojet in v loc. pl. *ž/o* deb. (zadnje je celo nekoliko dvomljivo, ker so vplivali morda tudi drugi vzroki), toda *j* se nikoli ne spreminja v *k*. Oblika *cke* je sestavljena iz *cje* in *ki*. Tudi to je verjetno, da sta obliki *kostém, kostéh* (= *kostemz, kostehz*) porodili obliko *kostéma* m. *kostmà* (= *kostoma*) str. 181, 2. op.

Na str. 181, 3. op. pravi prof. Brandt: »Meni se dozdeva, da je *nocoj* se spreobrazilo iz **nocjó* = *noč sjo*.« To je gotovo pravo, toda ne novo, kajti že Štrekelj je to tako razložil (cf. Zvon VII, 625), pred njim

pa že prof. Gebauer v List. filol. Če Miklosich, Vgl. Gramm I², 219 uči: »das nsl. besitzt das jetzt als regel geltende *č* neben *c* und *k*: *noč* nox neben *nicoj* hac nocte«, tako je to več, nego dvomljivo. — K peti opomnji na str. 184 omenjam, da je v prvotni izdaji Prešernovih pesni na str. 132. res čitati: Od dvéh očesov čistiga plaména; če stoji tedaj v izdaji od l. 1866 kaj drugega, je to sprememba izdajateljev.

Po mnenji Brandtovem je v našem *jest* soglasnik *t* zaimek *tz*, nsl. *ta* in *te*, pri tem lahko kažemo na rus. *totz*, češ. *tot* (samo dialektično) in naš *toti*. — Mogoče, toda ne gotovo je *i* v *tim*, *vsim* nastal po analogiji mehkih debel (njim) str. 188, 3. op. To je odvisno od tega, je li v dotičnem narečji odgovarja *i* naglašnemu *ti*; če je to, potem se bomo odločili za Miklosichevo glasoslovno razlago. K Miklosichevim besedam: »e geht im osten und süden in o über: *toga*, *tomu*« je opomnil Brandt (st. 188, 4. op.): »To je gotovo netočen izraz: oblike *z o* so nedvomljivo starejše, a *e* in *z* je nastal pod vplivom sestavljene sklanje«. S prvo polovico te opazke se bode gotovo vsakdo strinjal; da bi se *e* spremenil v *o* za to pač nimamo primerov, zadnja polovica t. j. pozitivna stran te razlage pa ne stoji tako gotovo, kajti najbrž so tudi v slovenščini kakor v drugih slovanskih jezikih bila odločevalna mehka debela, tedaj *tega*, *temu* ker *jega*, *jemu*.

Lepa je razlaga dialektičnega *ti* m. *ta* in *te* (= *tv*); *i* je izpodrinil *a*, po vplivu analogije sestavljene sklanje; tako tudi *toti*. — V drugi opomnji na str. 190 čitamo, da je instr. *kom* zabredel iz nominalne sklanje v pronominalno. To je morda mogoče, toda nejasno je, zakaj ne nahajamo *kam* v onih narečjih, kjer se instr. sgl. nominalne sklanje glasi na *am*; zato bi se dalo misliti — in to se mi dozdeva verjetneje — da to ni nič drugega nego loc. sgl. Primerov mešanja loc. in instr. sgl. deloma tudi dat. sgl. pronominalne in sestavljene sklanje imamo dovolj v naši slovenščini. Beremo že v Truberji v loc. sgl. navadno *tim*, jednako tudi v Kreljevi postili: II a, III a, 9 b, 10 b, 16 b, celo *teim* (loc. sgl.) se nahaja v tej knjigi: 39 a, 42 b; v Hrenovih evangel. čitamo *letim* 9 a, v Skallarji mimo *tem* (4 a, 6 a, 12 a etc.) tudi *tim* 11 a, 13 b, 15 a, b, 57 a etc. Isto velja o sestavljeni sklanji; semkaj spada instr. sgl. na *em* n. pr. *vunanem* v Truberjevem »Ta drugi deil tiga noviga test« (1567) 22, v Skallarji: *uelikem* 253 a, 399 b, *zhistem* 343 b, *boshiem* 206 a, 378 b. Kdo se ne spominja pri tem takoj, koliko papirnega boja je bilo potrebno v poljščini, da se je uvedel pravi razloček med loc. in instr. sgl. sestavljene sklanje; poprej je služila jedna končnica za oba sklona — *ym* in razloček delal se je po spolih in res ni v mnogih narečjih poljskih nobenega razločka med loc. in instr. sgl. promon. in sestavljene sklanje tako n. pr. v narečji lasowskem instr. *úém*, *tém* in loc. *úém*, *tém*, instr. *nasém*, *grubém*, loc. *nasém*, *grubém*

(Rozprawy i Sprawozd. akad. umiejęt. VIII, 78.), tako tudi v narečji brzeziškem (Rozpr. i Spr. VIII, 188), zebrzydowskem (Rozpr. i Spr. IX, 163 in 180) in zakopańskem (Rozpr. i Spr. X, 191). V malorusčini nahajamo jednako v loc. sgl. obliko dativa in v belorusčini se meša loc. z inst. Ogonowski, Studien auf d. Gebiete d. ruthen. Spr. 135. Da se v srbsčini že od XIV. stol. mesto loc. rabi dat. sgl., vidimo iz mnogo primerov navedenih v Daničičevi knjigi Istorija oblika 184 in 185.

Če Brandt končnice 2. sgl. *sb* ne smatra za slovensko, nego za praslovensko, tako se v tem radi strinjamo z njim, kajti iz *ši* res ni lahko razložiti našega *š*, neozirajo se pri tem, da *ši* nahajamo samo v slovenščini. Jediná oblika *postedisi* v brizinskih spomenikih nas pri tem ne ovira, ker mimo nje nahajamo v tem spomeniku tudi domače oblike *sadenes*, *vzovnes*, *prides*, *vues*; zato smemo prvo obliko smatrati za cerkovnoslovensko, s čimer se sploh dobro strinja jezik tega spomenika. Če v kakem staroruskem ali starosrbskem spomeniku beremo razven domače oblike še drugo, katera se strinja s staroslovensko in če si prve ne moremo lahko pojasniti iz druge, tako vedno govorimo o vplivu staroslovensčine; ne vidim razloga, zakaj bi ravno pri naših brizinskih spomenikih postopali drugače, posebno ker pri mnogih končnicah nahajamo dvojne oblike. Da bi ravno v tem času bila v našem jeziku taka babilonska zmešnjava, dozdeva se mi malo verjetno, dasi rad pripoznavam, da je dragoceni spomenik še premalo študiran in pojasnjen. — Obliko *si* (stsl. jesi) je pa treba ločiti od *š*, *šv*. V. Oblak.

(Konec prihodnjič.)

L I S T E K.

Biblijografija slovenska. Pod tem naslovom hočemo odslej naznanjati vse nove knjige slovenske, ki se pošiljajo uredništvu našemu; o važnejših izmed njih bodemo o priliki obširneje poročali:

— Toplinske razmere Zagreba in Ljubljane. Spisal *Ferdinand Seidl*. Pretiskano iz »Glasnika hrv. naravoslovnega društva (Societas historico-naturalis Croatica)«. Tiskarski zavod »Narodnih Novin« v Zagrebu 1887, 8, 49 str. — Isti pisatelj je priobčil v novinah »Meteorologische Zeitschrift«, Sept. 1887. tudi znanstveno razpravo: »Temperatur-Vertheilung im Gebiete der Karavanken.«

— Vrtnar. List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh in za sadjarstvo. Uredniška priloga »Kmetovalcu«. Založba c. kr. kmetijske družbe kranjske; odgovorni urednik *Gustav Pirc*, tisk J. Blaznikovih naslednikov v Ljubljani, 1886, 8, 4 str. Vsebina: Kaj hočemo? — Kmetu pomoči! (spisal Janko Žirovnik). — Vzgoja divjakov. — Deset pravil, kako je drevje rezati. — Raznotere vrtnarske stvari. — »Kmetovalcu« z Vrtnarjem vred stoji vse leto po 2 gld. Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list za stonj. Učitelji in šolske knjižnice plačujejo samo *polovico* naročnine. —

— Kočevsko okrajno glavarstvo. Zemljepisno-zgodovinski opis. S sodelovanjem nekaterih učiteljev kočevskega okraja opisala *Št. Tomšič* in *Fr. Ivanc*, učitelja.

Založila in izdala okrajna učiteljska knjižnica v Kočevju. Natisnila »Narodna Tiskarna« v Ljubljani 1888, 8, 108 str. Cena 55 kr., po pošti 60 kr. Kujiga je posvečena velepoštovanemu prijatelju šole in učiteljstva, blagorodnemu gospodu *Danijelu Šufaju*, c. kr. okrajnemu sodniku v *Velikih Laščah*.

— Slovenski Pravniki. Sodelovanjem odličnih pravnikov izdaja in ureluje *Dr. Alfonz Mosche*. Natisnili J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani 1888, 8, 32 str., IV. leto. »Slovenski Pravniki« izhaja prvi dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 4 gld., za pol leta 2 gld. Št. 1 ima nastopno vsebino: 1. Svojim bralcem. — 2. Kakšen vpliv imajo določila § 2. post. z dne 10. junija 1887. št. 74 drž. zak. na prej pridobljene zastavne pravice. — 3. K obdačenju žganih pijač. — 4. Pravniški razgovori. — 5. Pravni pregled za leto 1887. — 6. Slovensko pravniško društvo. — 7. Pravosodje. — 8. Listek. — 9. Književnost. — 10. Drobne vesti.

— Slovanski Svet. Urednik *Janko Pajk*; izdajatelj in lastnik *Fran Podgornik*, tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani 1888. Ta list izhaja po dvakrat na mesec, vselej 10. in 25. dne, in se plačuje in pošilja naročnina upravnistvu »Narodne Tiskarne.« Naročnina znaša za celo leto 3 gld. za pol leta 1 gld. 50 kr., za četrto leta 75 kr., v Ljubljani pa 2 gld. 80 kr., oziroma 1 gld. 40 kr. in 70 kr. Vsebinska I. številke: Naš program. — Od spoznanja do dejanja (Fr. Podgornik). — Diplomacija, politika in narodi (P.). — Verska tolerancija na Ruskem. — Ivan Gundulič (A. Fekonja). — Psoglavci. Zgodovinska slika; češki spisal A. Jirásek, poslovenil Vacerad. — Dopis iz Prage. — Pogled po slovanskem svetu.

— 24 fugiranih prediger in poiger v vseh tonovskih načinih dur- in moll-a. Za orglje ali harmonij zložil in slovenskim organistom za uporabo pri službi božji namenil *Danilo Fajgelj*, op. 29. Izdalo in založilo Cecilijansko društvo za goriško nadškofijo. V Ljubljani 1837. Tisk Blaznikovih naslednikov.

— Jos. Stritarja zbrani spisi. III. zvezek. Ig. pl. Kleinmayer et. Fed. Bamberg v Ljubljani 1887, 8, 366 str. Cena broširanemu zvezku 2 gld. 50 kr., v platno vezanemu 3 gld. 10 kr., v polsunje vezanemu 3 gld. 45 kr. Ta zvezek obseza naslednje pripovedne spise: Sodnikovi. — Rosana. — Priletnega samca sveti večer. — Mož z mačico. — Odpusti!

— Jezičnik. Knjiga Slovenska v XIX. veku. C. Spisal *Ž. Marn*, XXV. leto. Natisnil in založil R. Milic v Ljubljani 1887, v. 8, 97 str. Cena 60 kr. — V tem zvezku je opisanih 81 pisateljev slovenskih — od Janežiča do Fr. S. Cimpermana poleg nekaterih pisateljskih veteranov.

— Dom in Svet. Zabavi in pouki. Izhaja po jedenkrat na mesec. Izdajatelj, lastnik in urednik *Fr. Lampe*, tiska »Katoliška Tiskarna« v Ljubljani, 1883, v 8, 16 str. Cena za celo leto 1 gld. 60 kr., za pol leta 80 kr. Prva številka prinaša te članke: 1. Naročilo (pesem) zl. Fr. L. — 2. Lepi dol. Povest, spisal J. L. — 3. Iz burkaste preteklosti Mihe Gorenjskega, spisuje Tine Brdnik. — 4. Brat Pavel, zložil A. H. — 5. Izgovarjanje končnice opisovalnega deležnika. — 6. Kratkovidnost, spisal Fr. L. — 7. Slovstvo. — 8. Raznoterosti. —

Novi grobovi. Koroške Slovence — in ne samo teh! — ves narod slovenski je pretekli mesec zadela huda nesreča. Umrli je namreč, kakor poročamo na drugem mestu, dne 16. t. m. v Celovci v 75. letu dōbe svoje prečastiti gospod monsignor *Andrej Einspieler*, prvoboritelj koroških Slovencev, ustanovnik in voditelj družbe sv. Mohorja, ki je do zadnjega časa življenja svojega s kremenito besedo in ostrim peresom po javnih zastopih in novinah branil svete, a teptane pravice naroda našega v ponemčenem Gorotanu. Plodovito življenje in delovanje Einspielerjevo je že o njegovi sedemdesetletnici obširneje

opisal »Ljubljanski Zvon« leta 1882 (II. letnik na 755 str.). Bralce svoje opozarjamo na ta spis, dičnemu pokojniku pa za vstrajno domovinsko delo njegovo želimo nebeskega plačila! — A koroški Slovenci so izgubili še drugega, v mnogih ozirih nenadomestnega moža. Dne 24. decembra 1887. leta je nagle smrti umrl prečastiti gospod *Lambert Ferčnik*, konzistorijalni svetovalec, župnik in dekan v Žabnicah pri Trebiži, v 61. letu dōbe svoje. Pokojnik je bil svoj čas priden sotrudnik Einspielerjevega »Slov. Prijatelja«, družbe sv. Mohorja in Janežičevega »Besednika«, v katerem je posebno mično opisal razna potovanja svoja. Iskreni rodoljub, ki zapuša na Koroškem veliko praznino za seboj, bil je tudi našemu listu od prvega početka do zdaj veren prijatelj in že več let zaporedoma prvi poštni naročnik, ki je komaj prejemši 12. številko, brž poslal naročnino za prihodnje leto. Lahka mu bodi zemlja! — Še drugega vernega podpornika je izgubil »Ljubljanski Zvon«. Dne 12. januarija t. l. je v 44. letu dōbe svoje umrl v Trstu blagorodni gospod *Ivan Lavrič*, c. kr. preglednik namestniškega računskega oddelka v Trstu. Pokojnik je bil porojen v Dorencah pri Smledniku, srednje šole je zvršil v Ljubljani, potem pa ves čas služil v Trstu, kjer je, iskren domoljub in izvrsten telovadeč, nad štiri leta bil »Tržaškemu Sokolu« za učitelja. Blag mu bodi spomin!

Dr. Gregor Krek, redni c. kr. profesor slovanskega jezikoslovja na vseučilišči v Gradci, bil je dne 27. decembra 1887 v slavnostni seji carske akademije v Peterburgu proglašen za pravega akademika. Izredno to odlikovanje, s katerim je ruska akademija počastila veleučnega rojaka našega in ž njim tudi mali narod slovenski, našlo bode vesel odmev po vseh pokrajinah domovine naše. Ako kdo, tedaj gotovo gospod profesor dr. Krek zasluži izrednega javnega priznanja, ki z znanstvenim svojim delovanjem tako častno zastopa slovensko ime v veliki republiki učenega sveta, ki je pa poleg tega tudi pravi očetovski prijatelj in podpornik slovenskim vseučilišnikom v Gradci. Bog živi novega akademika še mnogo let v čast in slavo znanstvu, domovini in državi!

Gunduličeva tristoletnica. — Dne 8. januarja t. l. je bilo tristo let, odkar je bil v Dobrovniku porojen slavni srbsko-hrvaški pesnik *Ivan Gundulič*. Več o njem bode »Zvonovim« čitateljem povedal častiti gospod Andrej Fekonja v svojem članku »Vila slovinška«. To redko obletnico so dostojno praznovali Hrvatje in Srbi. Največje svečanosti so bile v samem Dobrovniku, potem v Zagrebu in Belem Gradu, na Dunaji, a na Hrvaškem po vseh večjih in manjših mestih, kjer so čitalnice in pevska društva v ta namen osnovala primerne koncerte in predavanja. Na Dunaji se je slavaost vršila pod pokroviteljstvom hrvaškega grofa Ivana Draškovića. Dopoludne je bilo crkveno opravilo, na večer pa sijajni koncert, ki ga je priredilo djaško društvo »Zvonimir« s pomočjo najslavnejših slovanskih umetnikov, bivajočih na Dunaji. V Zagrebu je dne 8. januarija zvečer vseučiliška mladina v »Hrvaškem Domu« napravila besedo s plesom; dne 9. popoldne pa je v jugoslovanski akademiji profesor dr. *Fran Marković* čital etično in estetično oceno Gunduličeve pastirske igre »Dubravke«, v kateri slavni pesnik alegorično povečuje slobodo republike dobrovniške, rojstvenega kraja svojega. Gospod Marković je znan najboljši hrvaški estetik ali v tej najnovejši razpravi je prekosil tako rekoč samega sebe. Lepo je v teku svojega čitanja pokazal, kako je Gundulič v »Dubravki« združil idejo zunanje slobode z idejo moralne slobode, kateri je živa in čista ljubezen ognjišče; kako da on idejo slobode polaga v krščansko idejo ljubavi. Ker se bo ta spis tiskal v akademičnem glasilu »Radu«, opozarjamo že zdaj nanj Slovence, ki čitajo hrvaško knjigo. Istega dne na večer pa so isto »Dubravko« igrali v zagrebškem gledališči. Dasi moderna drama ne pozna »pastirskih iger«, kakeršne so se kazale po evropskih gledališčih pred dvesto leti, vendar so zagrebški dramatični umetniki in umetnice »Dubravko« tako izvrstno predstavljali, da je občinstvo bilo kar očarano in le prehitro mu

je minul lepi večer. Gundulić je nam in vsemu omikanemu svetu najboljši dokaz, kako je srbsko-hrvaški jezik že v XVI. veku bil oglašen, kako se je tedanje pesništvo moglo dostojno postaviti kraj talijanskega in da torej Srbije in Hrvatje dalmatinski niti sploh po kulturi svoji niso zaostajali za drugimi evropskimi narodi. Gundulić pa nam tudi priča, da jezik, knjiga in omika lahko vežejo jeden in isti narod, če tudi nima državnega in verskega jedinstva.

Dramatično društvo je imelo 22. januarja t. l. svoj občni zbor. Društveni predsednik g. dr. Tavčar je pričel zborovanje s pozdravnim nagovorom zbranih društvenikov, naglašal, da se društveno delovanje v kljub neugodnim razmeram mora imenovati uspešno, ter omenil, da za to gre hvala visokemu deželnemu zboru kranjskemu in ljubljanskemu mestnemu odboru, ki sta oba društvu naklonila lepih podpor, a tudi čitalnici, ki je po požaru deželnega gledališča priskočila društvu v pomoč ter odprla slovenski Taliji v svojih prostorih novo zavetišče, in potem tudi pri preobnavljanju in popraviljanju dvorane pomagala društvu po svojih močeh. Predsednik je predlagal na to, da se izreče vsem trem javna zahvala in zbor je temu jednoglasno pritrđil.

Iz blagajnikovega poročila smo posneli, da zaradi velikih stroškov, ki jih je letos imelo društvo, kaže letni račun 270 gld. 87 kr. primankljaja. V proračunu pa se nam je pokazalo 1300 gld. nedostatka, kajti za preobnavljanje dvorane in napravo odra je društvo še mnogo na dolgu.

Za izvirno igro razpisuje društvo 150 gld. nagrade.

Ko je bilo izvršiti volitev novega odbora, oglasil se je za besedo g. prof. Levec ter naglašajoč g. dr. Jos. Stareta mnogoletno vstrajno in uspešno delovanje v društvenem odboru predlagal, naj zbor njemu, kakor tudi zaslužnemu gospodu predsedniku izreče svoje priznanje in iskreno svojo zahvalo za njegov trud ter naj oba per acclamationem potrdi tudi za prihodnje leto. Zbor je temu pritrđil ter jednoglasno izbral g. dr. Tavčarja za predsednika in g. dr. Jos. Stareta za blagajnika. Deseterico odbornikov volil je zbor pismeno.

Konečno se je spominjal g. predsednik z gorkimi besedami še onih odličnih članov, ki jih je v minolem letu pobrala nemila smrt: gg. Fr. Erjavca, Fr. Levstika in And. Einspielerja. Blag jim spomin! S tem je bil občnega zbora konec.

Pri preštevanju glasov se je pokazalo, da so izvoljeni v odbor sledeči gospodje: dr. Bleiweis-Trsteniški, Drenik, Hrčič, Peregr. Kajzel, Levec, Murnik, Pintar, Pleteršnik, Raič in Trstenjak.

Predno končamo poročilo o tem občnem zboru, ne moremo si kaj, da ne bi razumništva slovenskega opomnili, da naj, ako jim je prospeh slovenske dramatike res na srci, prav mnogobrojno pristopijo k slov. dramatičnemu društvu kot udje ter naj tako dejansko pospešujejo društveno prizadevanje, da se sčasoma vspe slovenska dramatika do višje popolnosti. Hvalevredno je pridno zahajati k dramatičnim predstavam, a le o tistem, ki je ob jednom tudi ud dramatičnega društva, more veljati »omne tulit punctum«. . . . A ne samo z mnogobrojnimi pristopom naj bi slovensko razumništvo podpiralo domačo Talijo, nego tudi z nasvetovalnim zanimanjem, a to v društvu, da se pokaže resnoba nasvetovalca, a ne samo prazno govorjenje.

Čemu, prijatelj, tvoja graja,
Če pa držiš roke navskriž, —
Tu prilika se ti podaja,
Da boljše vse nam dovršiš. —

Toda brez zamere, da v listu leposlovnem tako na široko propovedujemo; »facite vsem: Slovenci, pristopite k Slovenskemu dramatičnemu društvu ter podpirajte odbor vsak po svoji moči!

»Popotnikov« koledar za slovenske učitelje je prišel v II. tečaju za leto 1888 konec decembra l. l. na svetlo. Uredil in založil ga je g. M. J. Nerat, nadučitelj in »Popotnikov« urednik v Mariboru. Razven navadnih koledarskih stvari obseza statistiko učiteljskih društev v slovenskih pokrajinah, iz katere posnemamo, da je na Kranjskem najmenj učiteljskih društev, zlasti pa razven »Pedagoškega društva« v Krškem ni nobenega okrajnega učiteljskega društva; dalje obseza imenik primernih knjig za šolske knjižnice, ki gotovo dobro dojde vsaki šoli in za tem šematizem vseh šolskih oblastev, vseh učiteljskih in ljudskih šol, vseh učiteljev in učiteljic na Slovenskem; temu je dodanih nekoliko nepopisanih listov za katalog in razne beležke. Koledar je jako spretno urejen in pregledno sestavljen ter v obče v mnogih ozirih točnejši, nego je bil l. letnik. Da tudi letos ni še vse popolnoma dovršeno, to je pri taki knjigi, ki stoji toliko truda in obseza toliko osebnih in statističnih podatkov, čisto naravno. Zlasti pogršamo primerjajočega tabelaričnega pregleda učiteljskih plač po vseh slovenskih pokrajinah in statističnega pregleda o vseh šolah s slovenskim in slovensko-nemškim jezikom in o številu učiteljskih močij. Glavna napaka je pa ta, da je koledar prepozno prišel na svetlo. Svetovali bi g. izdavalatelju, da bi redakcijo sklenil s 1. septembrom ter knjigo izdal zadnji čas z začetkom oktobra, ker drugače večini učiteljev prepozno dojde v roke. Dobro bi bilo tudi, ko bi se pri učiteljih ne dodajalo samo leto, odklej služijo, ampak tudi odklej so stalno umeščeni. Da bi se vsi pogrški odpravili iz knjige in popravile vse nenatančnosti v III. tečaju, bilo bi želeti, da bi vsak učitelj, ki gledé svojih osebnih podatkov v knjigi opazi kako napako, to kakor tudi vsako njega samega se tikajočo premembo med šolskim letom naznanil naravnost koledarjevemu izdajatelju. Le takó bode možno sčasom dospeti do dovršenega učiteljskega koledarja in šematizma. Knjiga stoji 1 gld. 20 kr. in naročiti jo je pri upravnistvu »Popotnika« v Mariboru, Reiserstrasse 8.

Deželni muzej »Rudolfinum«, ki je stal deželo in hranilnico kranjsko blizu 270.000 gld., dodelan je zdaj v stavbinskem oziru in tudi bogate zbirke njegove so do malega vse urejene. Z zbirkami starega muzeja je pa zdaj v novem poslopji združena tudi prelepa knjižnica nekdanjega zgodovinskega društva kranjskega, združene so tudi vse njegove listine in vse rokopisne zbirke. Vrh tega se odslej hrani v novem muzeji vice-domski in starostanovski arhiv. Naravno je, da dežela in hranilnica kranjska za »Rudolfinum« nista žrtvovali ogromne svote samo zategadelj, da bi se v njem vse te znanstvene zbirke hranile, ampak da bi se upotrebovale v prid kranjski deželi in v korist znanstvenemu raziskavanju njenemu, bodisi v zgodovinskem, bodisi v prirodnoznanstvem oziru. Kako plodovito je nekdanje delovalo zgodovinsko društvo, kakó tudi muzealno društvo kranjsko! A vsa ta živahna delavnost je do cela prenehala zadnjih dvajset let. Vzrokov, zakaj se je to zgodilo na škodo domoznanstvu dežele naše, tukaj nečemo poudarjati; samó to željo izrekamo, da bi se zdaj, ko se je zgodovinskemu in prirodnoznanstvenemu raziskovanju dežele naše v novem muzeji na stečaj odprl nov, lep óm, vsi, ki resnično in odkrito ljubijo domovino svojo, brez razločka narodnosti združili v zložno delovanje, da preneha tista odurna tihota, ki je, provzročena po političnih bojih in osebni mrznji na obeh straneh, zadnja leta vladala na razsežnem polji domoznanstva kranjskega. Hvaležni smo zategadelj upravi deželnega muzeja, da je tako nekako za poskušnjo na 24. dan preteklega meseca t. l. povabila v Ljubljani bivajoče prijatelje domoznanstva v »Rudolfinum«. Ob 6. uri se je zbralo okoli 70 gospodov raznih stanov in obeh narodnostij. Gospod Deschmann je pozdravil zbrano góspodo ter kažoč na prelepo sliko profesorja Janeza Šubica, na kateri Carniolia pod svojim okriljem brani in blagoslavlja domovinsko umetnost, domovinski obrt in domovinsko znanstvo, povabil vse prijatelje dežele kranjske, da bi v prelepih prostorih novega muzeja bogate zgodovinske in prirodnoznanstvene zbirke

porabili v novo veselo znanstveno delovanje. O preosnovi muzealnega društva ta večer še ni bil razgovor, vendar je mnogo gospodov prijavilo svoj pristop in kadar se doseže zadostno število novih članov, pride tudi to na vrsto. Nato je g. dr. *Milkovič* tolmačil znamenit, star, na pergament pisan koledar iz leta 1415., katerega hrani tukajšnja licejalna knjižnica, ter predaval o starih kalendarjih sploh, zlasti pa o onih nekdanjih samostanov kranjskih. G. *Deschmann* je pa razkazoval stare pastf, v katere so barjani v prazgodovinskem času baje lovili bobre ali vidre, ter je temu razkazovanju dodal še mnogo družih zanimivih opazek o ljubljanskem barji, kakor tudi o lovi divjih mrjascev po Kranjskem. Od vsega srca želimo, da bi se taki znanstveni shodi nadaljevali vsak mesec in da bi se kmalu osnovalo novo muzealno društvo v prid in čast deželi naši!

Podpiralna zaloga slovenskih vseučilišnikov v Gradci je nedavno izdala poročilo o svojem delovanju leta 1887. Iz tega poročila posnemamo, da je imelo društvo v preteklem letu 1089 gld. 52 kr. dohodkov, a 780 gld. 88 kr. stroškov, od katerih je 78 dijakom dala podpore 453 gld. Glavnica se je od 6200 gld. pomnožila na 6600 gld. Upravnemu odboru je predsednik g. prof. dr. Gregor Krek, njegov namestnik g. stud. phil. Fr. Gestrin, blagajnik g. vladni svetovalec prof. dr. H. Bidermann, tajnik g. cand. prof. Janko Bizjak, odborniki pa gg. stud. jur. Bogomil Krek, stud. jur. Dragotin Zottmann, stud. med. Peter Defranceschi, stud. med. Moric Neuberger. Poročilo završuje z besedami, katerim se pridružujemo tudi mi: »Odbor kliče starim prijateljem in dariteljem: Ostanite nam tudi za naprej zvesti in blagovoljni in prosite druge narodnjake: spomnite se uboge učeče mladine slovenske, podpirajte jo blagega srca, da doseže svoj zaželjeni cilj, da postane čvrsta podlaga tlačenemu narodu slovenskemu!«

Poziv. »Pedagogičsko društvo« v Krškem bode izdalo tudi za leto 1888. »Pedagogičski letnik«, ki izide meseca aprila ali maja prihodnjega leta. Obsejal bode razen družih pedagogično-didaktičnih spisov tudi: ukoslovje, črteže šolskih stavb s pojasnili, navod za risanje strojev i. t. d. Da bode vsebina knjigi tem zanimivejša in mnogovrstnejša, uljudno vabimo p. n. slovenske šolske pisateljice k prijaznemu sodelovanju. Primerni pedagogično-didaktični ali metodični spisi, pa tudi popularno-znanstvene razprave naj se blagovolijo doposlati do konca tekočega leta ali vsaj do 1. februarja 1889. l. društvenemu odboru v Krško.

Od vsestranske in krepke podpore p. n. tovarišev in tovarišic je zavisno nadaljno razcvitanje »Pedagogičskega društva« in »Pedagogičskega letnika«.

Na slovenskem učitelstvu pa je ležeče, da se povzdigne naše prvo šolsko-literarno društvo na stopinjo »Hrvatskega pedagogičsko-književnega zbora«, ki že od l. 1871. izdaja po 3 do 4 knjige z razno pedagogično vsebino in v novejšem času celó pedagogične klasike. Zato prosimo tudi vse nepisateljice, da pristopijo v polnem številu društvu in nabirajo novih udov, ker le skupno delo rodi moč in napredek. Letnina iznaša samo 1 gld.

Odbor bode nadalje le tiste štel med ude, ki plačajo letnino pred izdajo »Letnika«. Pozneje bode cena knjigi večja.

V zalogi imamo še nekaj »Pedagogičskih letnikov«, 1887, po 1 gld. 45 kr., nekaj »Občnih vzgojeslovij« po 85 kr. in nekaj »Poukov o črtežih« po 35 kr., s poštnino vred.

Tiste p. n. gospode pa, ki so prejeli in obdržali kako knjigo od »Pedagogičskega društva«, uljudno prosimo, naj nam najbrže pošljejo novce zanjo, kajti z novim letom je treba obračunati tudi s tiskarjem.

Dragi tovariši in tovarišice! Delajmo vsak po svoji moči in vspah bode časten za nas in za narod!

V Krškem, meseca januarija 1888.

Odbor.

Častitim udom družbe sv. Mohorja in narodu slovenskemu nanznamo srce pretresujočo izgubo moža, nam vsem najdražjega. Po osemtedenskem bolehanju in hudem trpljenju izročil je svojemu Stvarniku krepostno dušo svojo prečastiti

Monsignor Andrej Einspieler,

častni kamornik sv. Očeta, kn. šk. duhovni svetovalec, zlatomašnik, dosluženi c. kr. profesor viših realnih šol v Celovcu, deželni poslanec, častni občan mnogih slovenskih srenj itd.

dné 16. januarja t. l. ob 9. uri zjutraj v 75. letu svojega prezaslužnega življenja, po večkratnem prejemu sv. zakramentov.

Družba sv. Mohorja žaluje za njim kot svojim očetom: blagi ranjci jej je bil dejanski ustanovnik, prvi predsednik, potem podpredsednik in blagajnik do sedaj.

Podrl se je z njim najmočnejši steber mnogim dobredelnim naravam in družbam; odstopil je z bojnega polja neprestrašeni boritelj za »vero, dom, cesarja«; — s krvavečim srcem plakajo koroški Slovenci za svojim voditeljem.

Le blažilna misel na previdnost božjo, ki čuva nad nami, more nas tolažiti.

Bog mu daj večni mir in pokoj!

V CELOVCU, dné 18. januarja 1888.

**Odbor
družbe sv. Mohorja.**

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30., četrta leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Lastniki in založniki: **Fr. Levec** i. dr. — Izdajatelj in odgovorni urednik: **Fr. Levec**.
Uredništvo in upravnništvo v *Ljubljani*, v Medijatovi hiši na Dunajski cesti, 15.

Tiska »Narodna Tiskarna« v Ljubljani.

Poziv!

Dné 16. novembra 1887. leta je umrl v Ljubljani, dični naš pesnik in pisatelj

FRAN LEVSTIK.

Velike zasluge, katere si je pridobil pokojni Levstik v teku zadnjih sedemintridesetih let s svojimi bistrournimi jezikoslovnimi razpravami na razvoj jezika našega, z genijalnimi svojimi pesmimi in povestimi na razcvit leposlovja slovenskega in z razsodnimi kritičnimi spisi svojimi na živahni preobrat vse književnosti naše — vse te velike in mnogostranske zasluge njegove znane so vsakemu omikanemu Slovencu.

V pokojnem Levstiku česti narod naš jednega največjih svojih sinov!

Spodobi se, da Slovenci temu veleumu, ki je vse življenje svoje posvetil književnosti naši ter umrl kakor Aristides, čast in zahvalo svojo izkažejo s tem, da na grobu njegovem postavijo spomenik, dostojen tega izrednega moža.

»Slovensko pisateljsko društvo v Ljubljani« pozivlje zatorej vse zavedne Slovence, naj blagovoljno skladajo novčne doneske za

nagrobni spomenik Levstikov

ter jih pošiljajo podpisanemu odboru.

Izkazi o dospelih doneskih se bodo objavljali po slovenskih časopisih, kjer se pozneje priobči tudi konečni račun.

V Ljubljani, dné 3. februarja 1888.

Za odbor „Slovenskega podpornega pisateljskega društva“:

Dr. Jos. Vošnjak,
predsednik.

Prof. Anton Raič,
tajnik.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja vsakega meseca 1. dan v zvezkih, po 4 pole velike osmerke obsezajočih, ter stoji v Ljubljani na dom pošiljan ali po pošti prejemano:

za vse leto	4 gld. 60 kr.
» pol leta	2 » 30 »
» četrt leta	1 » 15 »

Po vseh deželah zunaj Avstrije stoji »Ljubljanski Zvon« po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se oddajajo po 40 kr.

Dobivajo se tudi še:

»Ljubljanski Zvon«, II. tečaj (1882) nevezan po	3 gld. — kr
v Bonačeve platnice vezan po	4 » 20 »
»Ljubljanski Zvon«, III. tečaj (1883) nevezan po	3 » — »
v Bonačeve platnice vezan po	4 » 20 »
»Ljubljanski Zvon«, V. tečaj (1885) nevezan po	3 » — »
v Bonačeve platnice vezan po	4 » 20 »
»Ljubljanski Zvon«, VI. tečaj (1886) nevezan po	3 » — »
v Bonačeve platnice vezan po	4 » 20 »
»Ljubljanski Zvon«, VII. tečaj (1887) nevezan po	4 » — »
v Bonačeve platnice vezan po	5 » 20 »

Letnika I. (1881) in IV. (1884) sta nam že pošla.

Vrhu tega se dobivajo pri podpisnem upravnistvu:

»Rokovnjači«, Zgodovinski roman, spisala Jos Furčič in Janko Kersnik po	50 kr.
--	--------

Upravništvo „Ljubljanskega Zvona“.

Ljubljana, Dunajska cesta 15.

POEZIJE	
Zložil	
Josip Pagliaruzzi-Krilan.	
Knjiga se dobiva brošuren izvod po 1— gld. elegančno vezan » 150 » pri Mariji Pagliaruzzi, via St. Antonio, št. 4 v Gorici. v katoliški knjigarni in pri Ig. pl. Kleinmayrji in Fed. Bambergu v Ljubljani, pri J. Krajci v Rudolfovem.	